

ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

᾿Ψ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΥΠΟ

Ι. Α. ΤΥΠΑΛΔΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

(πρώην Εισαγγελέως παρ' Ἐφέταις

(Διατριβὴ καταχωρισθεῖσα ἐν τῇ « Νέα Θέμιδι »
ἐν Τόμῳ Ζ' φυλ. 5).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

« Αναμφισβήτως τὸ πρῶτον πρὸς τὴν
κρησάθησαν τοῦ λαοῦ βήμα εἶναι ἡ
ὑπαρακώλυσις τῶν ἔγκλημάτων, καὶ ἐπι
» τούτου ἡ τιμωρία αὐτῶν εἶναι τὸ μάλ-
» λον δραστήριον μέσον. Τὸ σπουδαιότε-
» ρον εἶναι οὐχὶ ἡ ἀυστηρότης ἀλλὰ τὸ
» ἄφυκτον τῆς ποινῆς ».

(Condorcet. Des moyens de
fonder la morale d' un peuple).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N

4375

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ « ΝΕΑΣ ΘΕΜΙΔΟΣ »
1888

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ν. 4375

Συμπλήρωμα
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΗΣ
ΑΞΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
768
Κεμίσρον υπέρβίβωσ και ημίσ
18 Κεμίσρον

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ Β. ΧΑΡΙΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΑΝΑΙΡΕΣΙΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ
ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΞΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ
22 ΣΕΠ. 1958

Συχνότατα παρουσιάζεται τὸ ζήτημα, ἂν χαρισθεῖσθε διὰ Β. Διατάγματος τῆς καταγνωσθεῖσης ἐγγληματικῆς ἢ ἐπανορθωτικῆς ποινῆς, ἀνακτᾶ ὁ καταδικασθεὶς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, τῶν ὁποίων ἡ διηκεκῆς, ἢ πρόσκαιρος στέρησις ἐπιβάλλεται ὡς συνέπεια τῆς ἀποφάσεως, ἢ τῆς ποινῆς, διὰ τῶν ἄρθρων 21, 22, 23, 24, 33 καὶ 34 τοῦ Ποινικοῦ νόμου. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος διακρίνονται διάφοροι περιπτώσεις, ἰ. χ. ἡ τῶν ἄρθρ. 5 καὶ 7 ἀπὸ τῶν ἄρθρ. 21 ἐπ. Π. Ν. ἢ τῆς ἀπονομῆς τῆς χάριτος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ ἀρξαμένης ἤδη τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, ἂν διὰ τοῦ Διατάγματος ἀφίεται ἀπλῶς ἡ ποινή, ἢ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς κλ. Θέτω εὐρύτερον τὸ ζήτημα, ἂν ἡ Βασ. προνομία ἐπεκτείνεται μέχρι τῆς ἀφέσεως τῶν ἀνικανοτήτων, εἰς ἃς ὑποπίπτει ὁ καταδικασθεὶς δυνάμει τῶν προπαρατεθέντων ἄρθρων τοῦ Ποιν. νόμου—ἤτοι ἂν τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα ἰσχύη καὶ ἐν ἡ περιπτώσει χαρίζονται μετὰ τῆς ποινῆς αἱ νόμιμοι αὐτῆς συνέπειαι· ἐπιφυλάσσομαι δὲ ν' ἀναφέρω κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τὰς προτεινομένας διακρίσεις καὶ διαστολάς ὑπὸ τῶν παραδεχομένων τὴν καταφατικὴν λύσιν.

Τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαιότατον ἕνεκα τῶν συνεπειῶν τῆς λύσεως, καὶ τῶν ὑφισταμένων ἀμφιβολιῶν, καὶ ἀντιλογιῶν τῶν ἀσχοληθέντων ἐπ' αὐτοῦ. Μοὶ παρέσχε δὲ ἀφορμὴν εἰς ἀναψηλάφησιν ἡ ἄρτι δημοσιευθεῖσα μελέτη τοῦ κ. Τιμ. Ἡλιοπούλου περὶ τῆς Βασ. προνομίας τῆς χάριτος, ἐν ἡ ἀπαντᾶ λύσιν, κατ' ἐμὴν γνώμην, οὐχ

σύμφωνος μετὰ τοῦ γράμματος, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου νόμου. Ὁ κ. Ἡλιοπούλος εἶναι λίαν ἀξιεπίαιος διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀκρίβειαν περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀμφισβητουμένων νομικῶν ζητημάτων. Ἄλλ' ἐκ μελέτης, προωρισμένης εἰς ἀνάγνωσμα ἐνώπιον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾶται πλήρης πραγματεία ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν, καὶ ἀναμφίλογος λύσις τῶν πρακτικῶν ζητημάτων ἐπὶ τῆς Βασ. χάριτος. Οὐχ ἤττον μονογραφία φέρουσα τὸ κύρος τῆς γνώμης τοῦ κ. Ἡλιοπούλου, δύναται ν' ἀποπλανήσῃ ἐν τῇ πρακτικῇ τοὺς ἐπιζητοῦντας ἐκ τοῦ προχείρου τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας, καθόσον ὁ συγγραφεὺς ἐπικαλεῖται τὰς γνώμας συγγραφέων γάλλων, ἀποφάσεις τοῦ Ἄρ. Πάγου, καὶ τὴν γνώμην τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἀληθῶς αὐτὴν ἀποδοκιμάζουσιν ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Παπαρηγόπουλος, ὁ Κωστής. Ἄλλ' ἀφοῦ τὰ ἐπιχειρήματα τούτων δὲν ἐφάνησαν ἐπαρκῆ εἰς τοὺς μετ' αὐτῶν ἀσχοληθέντας ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καθίσταται προδήλος ἡ ἀνάγκη νέας συζητήσεως, καὶ βαθυτέρας μελέτης. Ἰδῶμεν τοὺς λόγους ἐκάστης τῶν προταθειῶν γνώμῶν.

Ἡ ὑπ' ἄρ. 36 τοῦ 1850 πολ. ἀπ. τοῦ Ἄρ. Πάγ. (εἰς Μαυρομάτης) φέρει. «Ἐπειδὴ ἐξεταζομένου τοῦ μάρτυρος Α. Τ. καὶ εἰπόντος ὅτι κατὰ τὸ 1836 κατεδικάσθη εἰς εἴκοσιν ἐτῶν δεσμὰ, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τῆς καταδίκης ταύτης διέμεινεν ἐν φυλακῇ τρία ἔτη ὅτι διὰ Β. Διατάγματος ἀπενεμήθη αὐτῷ οὐχὶ ἀμνηστία, ἀλλὰ χάρις ἀπλῶς διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, τὸ δικαστήριον τῶν Συνέδρων διέταξε τὴν ἀνωμοτι ἐξέτασίν του ὀρθῶς καὶ συμφῶνως μετὰ τὸ ἄρθρ. 122 » § 2, 564 καὶ ἐπ. τῆς Ποιν. Δικονομίας, καθ' ἣ ἡ ἀπλή χάρις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ καὶ τὰς λοιπὰς συνεπειὰς τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, καὶ ἰδίως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων περιγραφομένων ἐν τῷ ἄρθρ. 23 τοῦ Ποιν. νόμου, ὅπου ῥητῶς ὑπάρχει καὶ ἡ στένσις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκως ἐνώπιον

» Δικαστηρίου, εἰμὴ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως κατὰ τὰς
 » ἐν τοῖς μνηθεῖσιν ἄρθροις τῆς Ποιν. Δικ. προθεσμίας
 » καὶ διατυπώσεις». Ὁ Ἀρ. Πάγος ἐν τῇ ἀποφάσει
 ταύτῃ φαίνεται παραδεχόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρ.
 564 ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ χαρίζειν τὰς
 συνεπειὰς τῆς ποινῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ διατάσσεται ῥη-
 τῶς ἐν τῷ Β. Δ. ἢ ἄφεςις αὐτῶν ἂν καὶ ἐκ τῆς παρα-
 θέσεως τοῦ ἄρθρ. 564 καὶ ἐκ τῆς τελευταίας φράσεως
 τῆς ἀποφάσεως «εἰμὴ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως» φαίνε-
 ται προκύπτουσα ἢ ἐναντία ἔννοια, ὅτι μόνον δι' ἀποκα-
 καταστάσεως αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς καταδικαστικῆς
 ἀποφάσεως, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ περι χάριτος Διατάγματος.

Σαφέστερον μὲν ἀλλὰ μετὰ προφανοῦς ἀντιφάσεως
 ἐξηγεῖ ὁ Ἀρ. Πάγος ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 117 πολ. ἀπ. τοῦ
 1857 καὶ 112 τοῦ 1862 (Εἰσηγ. Οἰκονομίδης) τὴν
 ἔννοιαν ὅτι δύναται ὁ Βασιλεὺς νὰ χαρίζῃ καὶ τὰς συνε-
 πειὰς τῆς ποινῆς, ἀλλὰ δεῖν νὰ ὁρίζηται τοῦτο ἐν τῷ
 Β. Διατάγματι. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 § 2 τῆς
 Ποιν. Δικονομίας διὰ τῆς Β. χάριτος ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ
 » κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ἀπαγγελθῆ τοῦτο διὰ τοῦ
 » περι χάριτος Διατάγματος ὥστε ἐπὶ Β. χάριτος ἂν ὁ
 » ταύτης ἀξιωθεῖς κατὰδικος, ἐκτὸς τῆς συγχωρηθείσης
 » αὐτῷ ποινῆς ἀνέκτησε καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δικαιώματα,
 » ὧν ἐστερημένος ἦτο ἔνεκα τῆς ποινῆς, ἀποκατασταθεῖς
 » διὰ τῆς χάριτος ἐντελῶς εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέ-
 » σιν, εἶναι ὅλως ζήτημα ἐρμηνείας τοῦ περι χάριτος Δια-
 » τάγματος, ἐξ οὗ μόνον δύναται νὰ προκύψῃ ἂν ἀπενε-
 » μήθη τῷ καταδικῶ τελεία ἀποκατάστασις, ἢ συγχώρησις
 » ἀπλῶς τῆς ποινῆς. Τοῦτο δὲ γίνεται ἔτι καταφανέστερον
 » ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ῥηθέντος ἄρθρ. πρὸς τὰ ἄρθρ. 550
 » καὶ 564 ἐπ. τῆς αὐτῆς δικονομίας καθ' ἃ ἡ πλήρωσις
 » τῆς ποινῆς καὶ ἡ παραγραφή αὐτῆς δὲν ἀναιροῦσι
 » πάντα τῆς ποινῆς τ' ἀποτελέσματα, ἀποκαθιστῶσαι
 » τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα καὶ
 » τὰς ἰδιαιτέρας τιμὰς, ὧν πρότερον ἀπῆλαυσεν, ἀλλὰ

»τοῦτο γίνεται ὡς πρὸς τὴν ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν
 »δικαιωμάτων κλπ. διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως εἰδι-
 »κῆς διαδικασίας· ἐνῶ ἡ διαδικασία αὕτη, ὡς ἐκ τοῦ
 »565 ἄρθρου ἀνευδύατως συνάγεται, δὲν λαμβάνει χῶ-
 »ραν ἐπὶ βασιλικῆς χάριτος· καθότι εἰ μὲν αὕτη περιέ-
 »χη κατάργησιν πάντων τῆς ποινῆς τῶν ἀποτελεσμά-
 »των περιττὴ ἢ ἀποκατάστασις, εἰ δὲ μὴ, πάλιν διὰ Β,
 »χάριτος δύναται νὰ χορηγηθῇ αὕτη, καθὸ τῆς περὶ τὴν
 »ἀποκατάστασιν διαδικασίας εἰς τὰ δύο μόνον περιορι-
 »ζομένης θέματα τὴν πλήρωσιν τῆς ποινῆς, καὶ τὴν πα-
 »ραγραφὴν αὐτῆς». Τὸ δεῦτερον μέρος τῆς αἰτιολογίας
 τῆς ἀποφάσεως οὐ μόνον ἀντίκειται πρὸς τὴν προηγου-
 μένην ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 5 4 3 § 2 ποιν. δικ. ἀλλὰ
 καὶ περιέχει δύο κατ' ἐμὲ ἀσύγγνωστα λάθη· πρῶτον
 συγχέει χάριν καὶ ἀμνηστίαν, ἀποδίδουσα ἀμφοτέρα εἰς
 τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν, καὶ δεῦτερον παρερμηνεύει τὸ
 ἄρθρον 566, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ διὰ τῆς
 χάριτος λογίζεται ὡς συμπληρωθεῖσα ἡ ποινὴ κατὰ τὸ
 ἄρθρ. 458· ὥστε τὸ 565 δὲν ἀποκλείει τὴν ἀποκατάστα-
 σιν ἀφεθείσης τῆς ποινῆς διὰ Β. χάριτος. Περὶ τούτου
 πλατύτερον ἐν τοῖς ἐπομένους.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 50 τοῦ 1861 πολ. ἀπ. τοῦ Ἄρ. Πάγ.
 (Εἰσηγητῆς Σπηλιάδης) σαφηνίζουσα τὸ τελευταῖον μέρος
 τῆς αἰτιολογίας τῶν προπαρατεθεισῶν, δέχεται ἀπλῶς
 καὶ καθαρῶς ὅτι διὰ τῆς Βασ. χάριτος δὲν ἀναιροῦνται
 αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, εἰμὴ καθόσον ὀρίζεται ἐν τῷ Β.
 Διατάγματι. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 ἐδ. 2 τῆς
 »ποιν. δικονομίας διὰ τῆς Β. χάριτος ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ
 »καθ' ὅσον τοῦτο ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Δια-
 »τάγματος· ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄρθρ. 550 καὶ
 »564 τῆς αὐτῆς δικονομίας, καθ' ἃ μετὰ τὴν πλήρωσιν
 »τῆς ποινῆς, ἢ τὴν παραγραφὴν αὐτῆς, δύναται νὰ ζη-
 »τηθῇ ἀποκατάστασις πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ
 »λοιπῶν δικαιωμάτων, ἅπερ ὡς ἀπολέσματα τῆς ποινῆς
 »ἐστερήθη ὁ καταδικασθεὶς, γίνεται φανερόν ὅτι ἡ Βασ.

» χάρις δὲν ἀναιρεῖ ἐντελῶς τὴν ποινὴν, ἤγουν μὲ ὄλα
 » αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα, εἰμὴ καθ' ὅσον τοῦτο ἀπηγ-
 » γέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος· ἐπὶ δὲ τοῦ
 » προκειμένου τὸ Ἐφετεῖον παρεδέχθη ὡς ἰσχυρὰν τὴν
 » περὶ ἀγορᾶς πράξιν τοῦ Γ. Τ. λόγῳ ὅτι πρὸ αὐτῆς οὐ-
 » τος ἀπήλαυσε ἀπλῶς Βασ. χάριν τῆς ποινῆς τοῦ θα-
 » νάτου, εἰς ἣν κατεδικάσθη, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ κατὰ πό-
 » στον τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα ἀνήρесе καὶ τὰ ἀποτε-
 » λέσματα τῆς ποινῆς αὐτῆς· οὕτω δὲ ἀποφασίσαν παρε-
 » βίασε τὰς ῥηθείσας οὐσιώδεις διατάξεις».

Προκειμένου περὶ χάριτος τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δε-
 σμῶν διάφορος τῆς προπαρατεθείσης, ἀλλ' ἀξία ἰδιαιτέ-
 ρας μνείας εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθ. 305 τοῦ 1862 πολ. ἀποφ.
 τοῦ Ἀρ. Πάγου (εἰς. Κίαιπὲ) ἐπικυροῦσα τὴν ὑπ' ἀρ.
 19141 τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, καθόσον ἀμφότερα
 διὰ παραδόξου αἰτιολογίας ἀποφαινόμενα ὅτι, χαριζομέ-
 νης διὰ Β. Διατάγμ. τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν
 πάυει αὐτοδικαίως καὶ ὁ κατὰ τὸ ἀρθρ. 7 τοῦ Ποιν. Ν.Ι.
 τὴν ποινὴν ἐπακολουθῶν πολιτικὸς θάνατος, ἦτοι ἡ
 ἀπόλυτος στέρησις πάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν
 δικαιωμάτων. Περιττὸν νὰ παραθέσω τὴν αἰτιολογίαν
 τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἐφετῶν, διότι ἀκριβῶς ἐπαναλαμ-
 βάνει αὐτὴν ἡ τοῦ Ἀρ. Πάγου «Ἐπειδὴ ὁ πολιτικὸς
 » θάνατος ὅστις κατὰ τὸ ἀρθρ. 7 τοῦ Ποιν. Νόμ. πα-
 » ρακολουθεῖ τὸν εἰς διὰ βίου δεσμὰ καταδικασθέντα,
 » δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συνε-
 » πειῶν πάσης ἐγκληματικῆς ποινῆς, πρὸς ἐξάλειψιν τῶν
 » τῶν ὁποίων, μὴ ἀναιρουμένων κατὰ τὸν συνδυασμὸν
 » τῶν ἀρθρ. 548 § 2. 550 § 3 καὶ 564 τῆς Ποιν.
 » Δικ., οὔτε διὰ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ παραγραφῆς τῆς ποι-
 » νῆς, οὔτε διὰ τοῦ περὶ Βασ. χάριτος Διατάγματος,
 » τοῦ εἰς μόνην τὴν ἐκ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγὴν τοῦ κα-
 » ταδίκου περιορισθέντος, ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα βασιλικὴ
 » χάρις ἢ ἀποκατάστασις, διότι τὰ παρατεθέντα ἀρθρ.
 » 550 § 3 καὶ 564 ὀρίζοντα, τὸ μὲν ὅτι ἡ στέρησις

»ἀστυκῶν τινῶν δικαιωμάτων, ἣν ἡ ποινὴ ἐπιφέρει, ἐξα-
 »κολοθεῖ καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν, τὸ δὲ ὅτι ἡ ἐκτέ-
 »λεσις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ ὅλας τὰς συνεπείας αὐτῆς,
 »καὶ ἰδίως τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων,
 »καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν, δὲν ἀφορῶσιν ὅλας ἀνεξαιρέτως
 »τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἐνοοῦσι προδήλως μὲν
 »τὰς ἀφορώσας στέρησιν δικαιωμάτων, μηδὲν ἀν-
 »τικειμένων εἰς τὴν φυσικὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐν τῇ κοινω-
 »νίᾳ διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἢ ἀναιρέσεως τῆς ποινῆς ἐπα-
 »νερχομένου καταδίκου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ πολιτικοῦ
 »θανάτου κατάστασιν, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κα-
 »ταργήσεως τῆς ποινῆς ἀποβαίνει ὅλως ἀσυμβίβαστος
 »πρὸς τὴν τοῦ βίου πραγματικότητα, παύει ἀναγκάως
 »διὰ μόνης τῆς καταργήσεως τῆς ἐπενεγκούσης αὐτὴν
 »ποινῆς· ἄρα τὸ Ἐφετεῖον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀποφη-
 »νόμενον ὅτι ὁ Π. Ζ. ἀπαλλαγὴ διὰ Βασ. χάριτος
 »τῆς ποινῆς τῶν διὰ βίου δεσμῶν δὲν διετέθει, πλὴν,
 »ἐνεκα τῆς ποινῆς ταύτης πολιτικῶς νεκρὸς, οὐδ' ἐστε-
 »ρεῖτο ἐπομένως διὰ τοῦτο τῆς πρὸς τὸ συναλλάττε-
 »σθαι ἰκανότητος, οὐδένα λόγον παρεβίασε ἢ παρηρημή-
 »νευσε». Καταργηθέντος τοῦ πολιτικοῦ θανάτου τὸ θέμα
 τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν παρουσιάζει τοῦ λοιποῦ πρα-
 κτικὸν διαφέρον. Νομίζων δὲ ἄσκοπον νὰ ἐπανέλθω ἐπ'
 αὐτοῦ παρατηρῶ ἐνταῦθα ἐν συνόψει. Ὁ λόγος τῆς ἀπο-
 φάσεως εἶναι ὅτι ὁ πολιτικὸς θάνατος εἶναι πραγματι-
 κὸς ὡς ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς ἰσοβίου ποινῆς, καθόσον
 ὁ εἰς ταύτην καταδικασθεὶς ὢν ἐν τοῖς δεσμοῖς ἰσοβίως
 δὲν δύναται νὰ ζῆ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐπανερχόμενος δὲ ἐν
 τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῆς χάριτος ἀνακτᾶ αὐτοδικαίως τὸν
 πολιτικὸν βίον, ἄνευ ἀποκαταστάσεως διὰ τοῦ περὶ χά-
 ριτος Διατάγματος, ἢ διὰ τῆς διαδικασίας τῆς διαγρα-
 φομένης ἐν τοῖς ἄρθρ. 565 ἐπ. Ποιν. Δικ. Τοῦτο δὲν εἶναι
 ἀκριβές. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἢ εἰς δεσμὰ διὰ
 βίου, ζῆ ἐν τῇ τοῦ βίου πραγματικότητι ἀπὸ τῆς κοι-
 νοποιήσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς

ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἢ τῆς ἐν δεσμοῖς ἐγκαθειρόξεως, ἴσως ἐπὶ μῆνας πολλοὺς ἢ ἔτος, καὶ ὅμως κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἡμετέρου νόμου πολιτικῶς νεκρός. Ναι μὲν ὁ πολιτικὸς θάνατος εἶναι πλάσμα τοῦ νόμου, διότι ὁ ζῶν δὲν εἶναι πραγματικῶς νεκρός, ἀλλὰ στερεῖται τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ βιοῦντος. Ἡ στέρησις αὕτη εἶναι συνέπεια τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἢ τῆς ποινῆς, ἀλλὰ ταύτης αἰρομένης διὰ τῆς χάριτος δὲν ἔπεται ὅτι καταργεῖται καὶ ὁ συνεπείᾳ τῆς ποινῆς ἐπελθὼν πολιτικὸς θάνατος, ἥτοι ἡ ἀνικανότης τῶν νομικῶν καὶ πολιτικῶν πράξεων ὧν διὰ βίου ἐστερήθη ὁ καταδικασθεὶς. Καίτοι δυνάμενοι ν' ἀρυσθῶσιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ νόμου ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης, οἱ γάλλοι νομοδιδάκταλοι ὁμοφώνως παραδέχονται ὅτι ὁ εἰς θάνατον ἢ εἰς ἰσθμίου ποινὴν καταδικασθεὶς, τοῦ ὁποῦ ἡ ποινὴ ἐχαρίσθη διὰ Βασ. Διατάγματος, μένει πολιτικῶς νεκρός, μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως εἴτε διὰ τῆς ἐν τῇ Πολ. Δι. διαγραφομένης διαδικασίας, εἴτε διὰ Διατάγματος χάριτος, κατὰ τοὺς ἀναγνωρίζοντας ὑπὲρ τῆς Βασιλικῆς Ἀρχῆς τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως δικαίωμα (ὄρα Merlin Question Grace § 11, Toullier I 294, Durantou I 240, Zachariae § 165, Legraverend II 756, Faustin Helié Ἐκδ. 1860 § 765 κλ. κλ.) Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἀσπάζονται καὶ οἱ ἡμέτεροι καθηγηταὶ Καλλιγᾶς, Παππαρηγόπουλος, Κωστής. Ἄλλ' ἀσχέτως τοῦ ζητήματος τῆς ἀποκαταστάσεως ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν θάνατον ὁ Ἄρ. Πάγος καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 305 τοῦ 1862 ἀποφάσει δὲν δέχεται μὲν ῥητῶς, ἀλλὰ φαίνεται ἐπιμένων εἰς τὴν προτέραν νομολογίαν, ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος δύνανται νὰ καταργηθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς αἱ ὀριζόμεναι ἐν τοῖς ἀρθρ. 21 ἐπ. Π. Ν.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 60 (1851) ἀποφ. Α. Π. τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται ὁ κ. Κωνσταντόπουλος, καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 32

(1880) τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται ὁ κ. Κωστῆς, δὲν εὐρίσκονται ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους.

Ὁ παρὰ τῷ Ἄρ. Πάγῳ Εἰσαγγελεὺς Α. Παππαδιαμαντόπουλος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ ἀπήντησε τῇ 28 Μαΐου 1875 γνωματεύων ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Συντάγματος δὲν δύναται διὰ Διατάγματος Βασ. χάριτος νὰ καταργηθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ τοῦτο γίνεται μόνον διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως διαδικασίας· ἀλλὰ βραδύτερον ἐσημείωσεν ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Εἰσαγγελίας ἐπὶ τοῦ περιθωρίου τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ, ὅτι εὐρίσκει ἀντικειμένην τὴν νομολογίαν τοῦ Ἄρ. Πάγου, καὶ διστάζει ἂν ἡ παρ' αὐτοῦ ἐπιτεθεῖσα γνώμη ἦναι ἡ ὀρθότερα.

Τὸ ζήτημα πολλάκις ἐπαρουσιάσθη εἰς τὰς διοικητικὰς Ἀρχάς, τὰ δὲ Ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐζήτησαν τὴν γνώμην τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης. Τοῦτο συνεκάλεσεν ἀπιτεροπὴν ἐκ τῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν τῆς Θέμιδος, ἥτις δι' ἐγγράφου ἐκθέσεως ἐγνωμάτευσεν ὅτι μόνον δι' ἀποκαταστάσεως κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Δικ., καὶ οὐχὶ ποτὲ διὰ Διατάγματος περὶ χάριτος ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῶν ἄρθρ. 565 ἐπ. Ποιν. Δικ., δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ὁ στερηθεὶς αὐτῶν δυνάμει τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 21 ἐπ. τοῦ Ποιν. Νόμου. Ἀλλὰ τὰ Ὑπουργεῖα ἠκολούθησαν ὅτε μὲν ταύτην, ἄλλοτε δὲ τὴν ἐναντίαν γνώμην, κατὰ τὸ πολιτικὸν συμφέρον τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. Περὶ ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ στερηθέντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἕνεκα καταδίκης εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν διὰ παράβασιν τοῦ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμου, τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργεῖον ἀπεδέξατο τὴν γνώμην ὅτι, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς Ποιν. Δικ. οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκεῖνοι ἀνέκτησαν μὲν τὸ δικαίωμα τοῦ

νά ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν στρατὸν, κατατασσόμενοι ὡς στρατιῶται ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν βαθμὸν τὸν ὅποιον κατεῖχον πρὸ τῆς καταδίκης. Ἄλλοτε δὲ ἀξιοματικὸν τῆς χωροφυλακῆς ἀναλαβόντα πολιτικὴν θέσιν, καὶ ἕνεκα καταπιέσεων καταδικασθέντα εἰς φυλάκισιν, δυνάμει δὲ τοῦ ἄρθρ. 24 τοῦ Ποιν. Νόμ. καταστάντα ἀνίκανον εἰς ἀνάκτησιν δημοσίας ὑπηρεσίας, συνεπεία διατάγματος, δι' οὗ ἀπλῶς ἐδίδετο χάρις τῆς ποινῆς, τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργεῖον ἐπανεφέρειν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ, ὃν εἶχε πρὸ τῆς καταδίκης. Ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ἐπίσημον ἐρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων νομοδιδασκάλων τὸ Πανεπιστήμιον βαδίζει τὴν ἐναντίαν τοῦ Ἄρ. Πάγου. Ὁ Διομ. Κυριακοῦ εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος (1864) σελ. 46 γράφει: «Ἡ Βῆσις χάρις σπανίως δίδομένη πλήρης, καὶ συντελεσθεῖσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μετρίαν τῶν ποινῶν, δὲν »παλλάττει τὸν κατάδικον τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, »ἐν αἷς ἐστὶ καὶ ἡ πρόσκαιρος, ἢ διὰ βίου, στέρησις δι- »καιωμάτων τινων, ἧτις δὲν αἰσεται, κατὰ τὴν γνώμην »τῶν πλείστων συγγραφέων, εἰμὴ διὰ μόνης τῆς διαγραφ- »φομένης ὑπὸ τῆς Ποιν. Δικ. διαδικασίας περὶ ἀποκα- »ταστάσεως».

Ὁ κ. Καλλιγᾶς εἰς τὴν Β'. ἐκδ. Ἄστ. Δικ. Τομ. Α'. σελ. 250 § 143 ἀποφαίνεται: «Περὶ παύσεως τῶν »ἀποτελεσμάτων (τῆς εἰς ποινὴν καταδίκης) εἰς καὶ μό- »νος τρόπος ὀρίζεται, διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, δι' ἣν »ἀπαιτοῦνται ὅροι τινές, καὶ διαγράφεται ἰδίᾳ διαδικα- »σία. Ἐντεῦθεν ἐπεταὶ ὅτι διὰ μόνου Βασιλικοῦ Δια- »τάγματος περὶ χάριτος, δι' οὗ ἀφίεται τὸ ὑπόλοιπον »τῆς ποινῆς, δὲν ἀναιροῦνται αἱ συνέπειαι αὐτῆς, οὐδὲ »ὅταν ῥητῶς γίνεται μεία τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν »τῷ διατάγματι».

Ὁ κ. Π. Παππαρηγόπουλος ἐν τῇ Β'. ἐκδ. τόμ.

Α'. σελ. 242 § 137 «κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ χάρις, ἀναφερομένη εἰς μόνην τὴν ποι- νὴν, οὐδόλως ἀναιρεῖ καὶ τὰ εἰς τὴν στέρησιν τῶν πο- λιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων, ἢ τῆς προσωπικό- τητος ἐν γένει, ἀναγόμενα ἀποτελέσματα τῆς ποινικῆς καταδίκης· ὅθεν καὶ ὁ ἀπολαύσας βασιλικῆς χάριτος ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος τὰ ἐπιβλαβῆ ταῦτα ἀποτελέ- σματα μέχρι οὗ τύχη ἀποκαταστάσεως . . . » καὶ πα- ρακατιῶν ἀντιθέτως τῆς ὑπ' ἀριθ. 305 (1862) ἀποφ. Α. Π. «Ἐπὶ ἰσοθίων δεσμῶν, καὶ ἐὰν διὰ χάριτος ἀφεθῇ ἐντελῶς ἡ ποινὴ, ἡ ἀποκατάστασις εἶναι δυνατὴ μόνον μετὰ παρέλευσιν πενταετίας ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῆς ποινῆς». Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν ἀμφοτέρων τῶν κα- θηγητῶν καὶ ἐρμηνευτῶν τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος ἀστυ- κοῦ δικαίου, οὐχὶ διὰ Βασ. χάριτος, καὶ μόνον δι' ἀπο- καταστάσεως δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὁ στέρηθεὶς αὐτῶν συνεπείᾳ ποινῆς καταγνωθείσης κατὰ τὰ ἀρθρ. 5, 7, 21 ἐπ. τοῦ Ποιν. Νόμ.

Τὴν αὐτὴν ἐκτίθησι γνώμην καὶ ὁ τοῦ ποινικοῦ δι- καίου καθηγητῆς κ. Κ. Κωστής ἐν τῇ Ποιν. Δικονομίᾳ Εκδ. Β' σελ. 689 «Δὲν αἰρονται διὰ τῆς Βασ. χάρι- τος αἱ ἐκ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπορρέουσαι συνέπειαι» ἐφ' οὗ ἔπεται ὑποσημείωσις ἐξηγοῦσα τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, ὅτι μόνον δι' ἀποκαταστάσεως αἰρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἀ- κολουθεῖ καὶ ὁ Σαρίπολος ἐν τῇ Ποιν. Νομοθ. § 202.

Τὴν ἀντίθετον ὁ κ. Κωνσταντόπουλος (Ποιν. Δικ. 156, στηρίζει ἐπὶ τῶν λόγων ὅτι α) ἐν τῷ δικαίωματι τοῦ ἀναιρεῖν τὴν ποινὴν περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἀναι- ρεῖν τὰς συνέπειας αὐτῆς. β) Ἐνῶ διὰ τῆς χάριτος καὶ διὰ τῆς παραγραφῆς ἐντελῶς ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ κατὰ τὸ ἀρθρ. 548 Ποιν. Δικ. ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων μένει μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινῆς κατὰ τὸ ἀρθρ. 550, οὐχὶ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἄφεσιν τῆς

ποινῆς διὰ χάριτος. γ) Ἡ ἀποκατάστασις χωρεῖ ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς. Τούτοις δὲ συντάσσεται καὶ ὁ κ. Ἡλιόπουλος, κυρίως διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἶναι ποινὴ, καὶ δὲν ἐννοεῖ διάκρισιν μεταξὺ ποινῆς καὶ συνεπειῶν τῆς ποινῆς.

Ἐκατέρω τῶν ἀντιθέτων γνωμῶν ἐπικαλεῖται τὸ γράμμα τῶν διατάξεων τῆς ποιν. δικονομίας. Ἐν αὐτῷ ἄρα δὲν εὐρίσκεται ἡ ἀναμφίλεκτος λύσις τοῦ ἀμφισβητουμένου ζητήματος. Διὰ τοῦτο σκόπιμον νομίζω ν' ἀναζητήσω αὐτὴν προηγουμένως ἐν ταῖς πηγαῖς, τὰς ὁποίας ὁ συντάκτης εἶχεν ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς Βασιλικῆς προνομίας τῆς χάριτος δὲν εἶναι ἀσφαλὴς ὁδηγὸς εἰς ἐρμηνείαν τοῦ νόμου τῆς πολιτείας, διότι ἐκ τῶν πολιτειολογῶν καὶ τῶν ποινηκολόγων ἄλλος ἄλλην ἐκφέρει γνώμην, αἱ δὲ ἀντίθετοι θεωρίαι ἄγουσιν εἰς ἀντίθετα συμπεράσματα. Ὅλοι ὁμοῦ εἰς τοῦτο ἀπολήγουσιν, ὅτι ἡ χάρις ὡς περιορίζουσα, ἢ καὶ καταργουσα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένης δικαστικῆς ἀρχῆς, δεόν νὰ περιστέλληται ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων, τὰ ὅποια ἡ θεωρία, ἢ ὁ νόμος τῆς πολιτείας διαγράφει εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς προνομίας, κατὰ, μᾶλλον ἢ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀποφαινομένου τοῦ δικαστοῦ. Ὁ Κάντιος ἀποφαίνεται ὅτι ἡ διὰ χάριτος ἄφεσις τῆς ποινῆς ἐπὶ κακούργηματος πραχθέντος κατ' ἰδιώτου ἰσοδυναμεῖ μὲ αὐτὸ τὸ κατὰ τούτου πραχθὲν ἀδικημα, ὅπερ ὁ ἄρχων δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ χαρίσῃ. ἐὰν δὲ τὸ κακούργημα ἐπράχθη κατὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς πολιτείας ἢ χάρις τῆς ποινῆς ἐπαυξάνει τὸν κίνδυνον τῆς πολιτείας. (Mataph. d. Rechts Lehre Tom. IX σελ. 188). Οὕτω δὲ ἀποφαίνονται καὶ οἱ Servin Leg. Crim. 106. Pastoret Lois Pen. 1.35 De Dompierre Dr. de grace σελ. 10. «Ἡ χάρις ἀνατρέπει τὰ

»πάντα· ἀνυψοῖ τὸν ἐνασκοῦντα αὐτὴν ὑπεράνω πασῶν
 »τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας· τὸν ἄνθρωπον ὅστις διὰ τῶν
 »ἐγκλημάτων του ἐγένετο τρόμος τῶν ὁμοίων του, ἀπο-
 »καθιστᾷ ὃν προνομιοῦχον, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου ἅπασαι
 »αἱ δυνάμεις τῆς κοινωνίας σταματῶσιν πεπληγμέναι ἐξ
 »ἀδυναμίας, καὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποῖου συντρίβονται
 »τὸ σκῆπτρον τοῦ νόμου, καὶ ἡ σπάθη τῆς δικαιοσύνης».
 Ὁ Βεκαρίας (μεταφρ. Κοραῆ 102) ὁ Φιλαγγέρης (Sci-
 enza della Leg. III κ. 57) ἀποδέχονται τὴν χάριν
 μόνον ὡς μέσον θεραπείας τῶν κακῶν νόμων. Ἐπὶ δὲ
 τούτου ὁ Βένθαιμ παρατηρεῖ (Traité de Leg. civ. et
 pen. T. II σελ. 190.) «ἐὰν οἱ νόμοι ἦναι πολὺ αὐ-
 »στηροὶ ἢ ἐξουσία τῆς χάριτος εἶναι ἀναγκαῖον μέσον δι-
 »ορθώσεως, ἀλλὰ τὸ μέσον τῆς θεραπείας εἶναι οὐχ ἤτ-
 »τον κακόν. Κάμετε καλοὺς νόμους, καὶ μὴ δημιουργεῖτε
 »μίαν μαγικὴν ράβδον δυναμένην γὰ τοὺς καταργῆ. Ἐὰν
 »ἡ ποινὴ ἦναι ἀναγκαῖα δὲν πρέπει γὰ χαρίζεσθαι· Ἐὰν
 »δὲν ἦναι ἀναγκαῖα δὲν πρέπει γὰ καταγινώσκηται».
 Οἱ θιασῶται τῆς προνομίας διαίρουσιν εἰς πολλὰς αἰρέ-
 σεως, παραδεχόμενοι αὐτὴν οἱ μὲν ὡς συνέπειαν τῆς βα-
 σιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἀναγκαῖον ὅρον τῆς λαμπρότητος
 τοῦ Θρόνου, οἱ δὲ ὡς ἔνδειξιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Μο-
 νάρχου (Lueder das. Souverainet. d. Begnadg. Hegel Philos. d. Rechts § 282) ἄλλοι ὡς ἀνάγκη
 τῆς πολιτείας, καὶ ἄλλοι ὡς συμπλήρωμα τῆς δι-
 καιοσύνης (Montesquieu, Romagnosi, Oersted, Abegg, Koestlin, Hälschner)». Δικαιολογοῦ-
 σιν αὐτὴν διὰ τοῦ συμφέροντος τῆ πολιτείας οἱ
 τὸ συμφέρον παραδεχόμενοι ὡς μόνην βᾶσιν τοῦ δι-
 καίου τῆς ποινῆς. Οὕτως ὁ Klein (A. Arch. d.
 Cr. R. VI 4, 19) ὁ Carmignani (Sicur soc.
 II, XI, § v.) ὁ Bauer (Lehr. d. Ltri. § 131 σημ.
 κλ. Ἄλλοι διὰ τοῦ λόγου τῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς ἀγά-
 πης ὡς οἱ Montesquieu (Erprit vi, 21) ὁ Stahl
 (Phil. d. R.) Rossihrt (Lehr. § 54). Ἄλλὰ ποῖον

τὸ μέτρον τοῦ συμφέροντος τῆς κοινωνίας, καὶ αἱ ἐγγυήσεις κατὰ τῆς καταχρήσεως χάριν τοῦ συμφέροντος τῶν ἀτόμων; Ἄλλοι ἐπικαλοῦνται τὴν διόρθωσιν τοῦ καταδίκου, ὡς ὁ Livingston, ὁ Ch. Lucas. (Syst. Pen) ὁ Mittermaier (Feurbach § 63 Σημ. 2) οἱ Chauveau Ad et Faustin (Code Penal I 122) ὁ Faustin Instr. Crim. ὁ Berner § 147, γ.(α). «Ἡ ἐξουσία τοῦ συγχωρεῖν λέγει ὁ Livingston δὲν πρέπει νὰ ἐνασκήται εἰμὴ εἰς τὰς περιστάσεις τῆς μετὰ τὴν καταδίκην βεβαιωμένης ἀθωότητος, ἢ εἰλικρινοῦς τελείας διορθώσεως τοῦ καταδίκου. Ἄλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐπιλέγει ὁ Chauveau, ποῖαι ἐγγυήσεις κατὰ τῆς ἀκαίρου ἢ αὐθαιρέτου καταχρήσεως; Τίνα τὰ μέσα τῆς βεβαιώσεως τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ καταδίκου, τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῇ κατασχέσει τῆς ποινῆς, τὴν ὁποίαν πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐπέβαλεν;» Chauveau et Faustin C. P. Ἐκδ. Παρ. 1837 I σελ. 224. Τὸ κατ' ἐπιφανείαν μᾶλλον δικαιολογῶν τὴν χάριν εἶναι τὸ σύστημα τῆς ἐπανορθώσεως τῆς δικαιοσύνης ἐν περιπτώσει πλημμελείας τοῦ νόμου, ψευδοῦς ἐρμηνεύσεως, ἢ πεπλανημένης ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Διὰ τούτου ὁμοῦς ἀντικαθίστανται εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὰς ἐγγυήσεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, ἢ αὐθαίρετος κρίσις, καὶ ἡ παράλογος θέλησις τοῦ ἀτόμου δι' οὗ ἐνασκεῖται ἡ Βασ. προνομία. Οἱ πλείστοι ἀκολουθοῦσι μικτὸν σύστημα παραδεχόμενοι δύο ἢ πλείονας ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν δικαιολογιῶν τῆς χάριτος. Οὕτως οἱ Mittermaier (zufueurbach § 63) Abegg System

(α) Ἡ θεωρία αὕτη ἐφημέρηται ἐν τῇ Ποιν. Νομοθεσίᾳ τῆς Βαυαρίας τοῦ 1813 ἄρθρ. 12. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς δεσμὰ ἐπ' ἀόριστον χρόνον ἠδύνατο νὰ λάβῃ χάριν μετὰ δεκαεξαετῆ ἐγκάθειρξιν δίδων ἀνεπιλήπτους ἀποδείξεις ἠθικῆς διορθώσεως καὶ ἄρθρ. 13. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς δεσμὰ ἀπὸ 8 μέχρις 20 ἐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ χάριν ἀφοῦ ὑποστῆ τὰ τρία τέταρτα τῆς ποινῆς παρέχων ἀναμφίβολα δείγματα διορθώσεως.

§ 168 Henke Hand I 572 Kōstlin R 919 Mare-
 zoll Crim. R § 55 σ. 168 σημ. 4 Berner § 147 κλ.
 Προτιμῶ νὰ παραθέσω τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ ἑρμηνευ-
 τοῦ τοῦ Ἀστυκοῦ Κώδ. τῶν Γάλλων Κ. Σ. Ζαχαρίου,
 ἐν τῷ περὶ πολιτείας συγγράμματι (Vierzig Bücher
 vom Staate ἐκδ. Β'. τόμ. Δ'. σελ. 366). «Ἡ χά-
 »ρις κατὰ τὸ τυπικὸν δίκαιον εἶναι ἀδίκημα· ἀδίκημα
 »κατὰ τῆς κοινωνίας, ἀδίκημα καθ' ὧν καταργεῖται ἡ
 »ἐνέργεια τοῦ δικαίου, ἀδίκημα καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ εἰς
 »δὴν δέδοται ἡ χάρις ἐὰν ἔπρεπε νὰ μὲνῃ οὗτος ἐν τῷ ἰ-
 »δίῳ δικαίῳ. Κατὰ τὸ πραγματικὸν δίκαιον δύναται
 »καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἡ χάρις πράξις τῆς δικαιοσύνης
 »ὁποῖα ἡ ἀθώωσις, ἢ ἡ καταδίκη τοῦ κατηγορουμένου
 »διὰ τοῦ δικαστοῦ. Ἡ χάρις ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ-
 »τον α) ἐὰν ἡ παρά τοῦ δικαστοῦ ἀπαγγελθεῖσα κατα-
 »δίκη περιέχει ἐν ἀδίκημα, διότι ὁ εφαρμοσθεὶς νόμος
 »εἶναι πλημμελής, ἢ ὡς λίαν ἀυστηρός, ἢ καθόσον ἐνεκα
 »τῶν προκειμένων περιστάσεων τῆς πράξεως ὀφείπεται νὰ
 »θεωρηθῆ μὴ ἀξιόποινα, ἢ νὰ ἐλαττωθῆ ἡ ποινὴ. Βε-
 »βαίως θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ διορθωθῆ ὁ πλημμελής
 »νόμος, ἀλλὰ πρὸ πάντων διορθωτέον τὸ γινόμενον ἀδί-
 »κημα· β.) ἐὰν ὁ δικαστὴς ἐπλανήθη πρὸς βλάβην τοῦ
 »κατηγορουμένου (in factō ἢ in jure) εἴτε ὑπαιτιῶς
 »εἴτε ἀναιτιῶς· μὴ ὑπάρχοντος εἰδικοῦ μέσου κατὰ τῆς
 »ἀποφάσεως, ἡ χάρις εἶναι ἡ ἀνωτέρα δικαστικὴ ἀπό-
 »φασις. Δὲν ἀναφέρω ὡς τρίτην περίπτωσιν ὅταν ἡ χά-
 »ρις τῆς ποινῆς εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ προφυλάξῃ
 »τὴν πολιτείαν ἀπὸ χειροτέρου κακοῦ. Ἐν τοιαύτῃ πε-
 »ριπτώσει ἡ χάρις εἶναι συγγνωστὴ λόγῳ τοῦ δικαίου
 »τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ δὲν δικαιολογεῖται. Ἡ προνομία
 »αὕτη λίαν ἐπαγωγικὴ εἶναι τὸ ὑψιστον χάρισμα τοῦ
 »ἡγεμόνος, δι' ἐνὸς λόγου ν' ἀποδίδῃ τὴν ζωὴν εἰς ἐκεῖ-
 »νον ὅστις τὴν εἶχεν ἀπωλέσει. Ἄλλ' ἐνεκα τούτου. ἰ-
 »δίως ἐν τῇ μοναρχίᾳ, ἀπαιτοῦνται ἰδιαιτέραι προφυλά-
 »ξεις κατὰ τῆς καταχρήσεως.» κτλ. Τίνας ὅμως δύναν-

ταί νὰ εὐρεθῶσιν ὅταν ἡ ἐξουσία τῆς χάριτος ἀπόκειται ἄνευ διατυπώσεων καὶ ἄνευ εὐθύνης εἰς ἓν ἄτομον, εἴτε Βασιλέα, εἴτε ὑπουργόν, μὴ ὄντα ὑπόχρεων νὰ αἰτιολογήσῃ τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα; Ἐννοεῖται ὅτι ὅσον πλείονας λόγους ἐπικαλῆται σύστημά τι, ὡς βᾶσιν τῆς Βασ. προνομίας, τοσοῦτον πολλαπλασιάζονται αἱ προφάσεις τῆς καταχρήσεως, πολὺ δὲ τῆς θεωρίας ἀπέχει ἡ πράξις ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ὑπὸ ταύτης διαγραφομένων ὀρίων τῆς ἀσκήσεως τῆς χάριτος. Παρ' ἡμῖν ὁμολογητέον ὅτι δύο εἶναι συνήθως οἱ λόγοι αὐτῆς· α') προσωπικὰ συμφέροντα ἀντίθετα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινῆς καὶ τοῦ νόμου· β') ἔλλειψις φυλακῶν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀναγκάζεται ἡ Κυβέρνησις περιοδικῶς καὶ κατ' ἔτος νὰ ἀραιώνῃ τὸν ἐν αὐταῖς πληθυσμὸν καταδίκων. Οὕτως ὁ σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως τῆς Βασ. προνομίας καταντᾷ εἰς τὸ ν' ἀποφυτῶσιν ἐκ τῶν φυλακῶν, συνήθως κατὰ τὰς βασιλικὰς ἐφρτάς, οἱ τελειοδίδακτοι τῆς κακουργίας, ἵνα εἰσαχθῶσι οἱ ὄντες τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς περὶ τὸ καθύργειν ἐπιτυχίας. Ἐκ τῶν προεκτεθέντων πορίζομαι τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς Βασ. χάριτος ἐφαρμύζεται ὁ κανὼν ὅτι τὰ προνόμια πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται ὅσον ἕνεστι αὐστηρῶς καὶ περιορισμένως (Goeschen, Vorlesungen I § 124 III σελ. 354) Ὁ Candolle ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῆς χάριτος μαχόμενος κατὰ τοῦ Dempierre ὑποστηρίζει ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφίηται ἡ ἀσκήσις αὐτοῦ εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀλλὰ ν' ἀνατίθεται εἰς τὴν κρίσιν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Οἱ Ἀμερικανοὶ προτιμῶσι μικτὸν συνέδριον ἐκ μελῶν τῆς δικαστικῆς, τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Τινὲς τῶν γερμανῶν ποινικολόγων καὶ πολιτειολόγων θεωροῦσι τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ Βασιλέως Berner Ἐκδ. Β. σελ. 259) Mohl Würtemb St. Recht I σελ. 209. Ὁ συντάκτης τῆς βιβλιοκρισίας τοῦ Archiv v. Cr. R. T. XIII σ. 151. Ὁ Guizot δι' εὐγλώττου ἀναλύσεως ἀποδεικνύει

ὅτι, ἔργον ὑψίστης πολιτικῆς συνέσεως, ἰδίως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων, εἶναι συνταγματικὸν δικαίωμα ἐνασκούμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ὑπουργῶν. (De la peine de mort. ch. X).

Ἄλλ' οὐδεμίαν τῶν προεκτεθεισῶν θεωριῶν περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς βασ. προνομίας ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὡς ὀδηγὸν κατὰ τὴν προκειμένην μελέτην, διότι βέβαιον εἶναι ὅτι οὐδὲ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠκολούθησε τινὰ ἐξ αὐτῶν, οὐδὲ τὴν τοῦ Φαυερβάχου, ἥτις ἐφηρμόσθη ἐν τῇ Ποιν. νομοθεσίᾳ τῶν 1813, καὶ ἐν τοῖς νομοσχεδίοις τῶν 1827 καὶ 1831 τοῦ Ποινικοῦ νόμου τῆς Βαυαρίας. Δὲν δόναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τῆς ἐρέυνης ἡμῶν, τὴν θεωρίαν τοῦ Dompierre, τοῦ Servin, τοῦ Pastoret, ὡς οὐδὲ αἱ ἀντιδοκῶντες δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν μαρτυρίαν τοῦ Heffter (Lehrbuch § 183) ἢ τοῦ Marezoll (Gr. R. § 55 σελ. 170) διδάσκοντων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ὅτι ὁ Μονάρχης ἔχει τὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ ἀμνηστεύειν τὴν πράξιν καὶ τοῦ χαρίζειν μετὰ τῆς ποινῆς τὰς συνεπίαις αὐτῆς ὡς οὐδὲ τὴν τοῦ Ζαχαρίου πρεσβεύοντος ὅτι ἐπειδὴ ἡ χάρις εἶναι ἔργον δικαιοσύνης «καὶ πράγματι δικαστικὴ ἀπόφασις, καὶ ἐπομένως κρίνεται κατὰ τὰς περὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἀρχάς, » ἔπεται ὅτι δὲν καταργεῖ μὲν ἡ χάρις τὰς ἀστυκὰς «συνεπίαις τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ καταργεῖ τὴν ποινὴν μεθ' ὧν τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. » Ἐπεται ὅτι ἡ εἰς τὸν «πρωτουργὸν τοῦ ἐγκλήματος ἀποδιδομένη χάρις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τοὺς συνεργοὺς, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν «νόμον οὗτοι δὲν δύνανται νὰ καταδιωχθῶσιν ἄνευ ἐκείνου. » Ἐπεται ὅτι δὲν ἀπόκειται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ «εἰς ὃν χαρίζεται ἡ ποινὴ νὰ δεχθῆ ἢ ἀρνηθῆ τὴν χάριν. » Ἐχει τάχα τὸ δικαίωμα νὰ καταναγκάσῃ τὴν «πολιτείαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδίκου ἀποφάσεως ; »

Προδήλως ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠρανίσαστο τὰς δια

τάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἀπὸ τοῦ νομοσχεδίου τῆς βαυαρικῆς τῶν 1831, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν 1832. Ἄρα εἰς τὴν μετὰ τὸ 1832 ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βαυαρίᾳ ἐπικρατοῦσαν νομολογίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν διατάξεων τῆς ἡμετέρας δικονομίας.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δικαίου ἡ χάρις, καὶ ἡ διὰ Β. Δ. ἀποκατάστασις φαίνονται λείψανον τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τῶν Δῆμων, τῶν Αὐτοκρατόρων, ἢ τῶν Ἀρχόντων ἐν Εὐρώπῃ, τῶν ὁποίων ἡ θέλησις ἦτον ὁ νόμος τῆς πόλεως· καὶ αὕτη εἶναι πρὸ τοῦ 1789 ἡ ἀληθὴς δικαιολογικὴ βᾶσις τῆς βασιλικῆς προνομίας. Ἀργίως, ἐπειδὴ ἡ χάρις εἶναι ἀναστολὴ, ἢ κατάργησις τοῦ νόμου ἐν δεδομένῃ ὑποθέσει, τὸ δικαίωμα αὐτῆς εἶναι συνέπεια τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Ὁ θάμενος τὸν νόμον πᾶντα καὶ κατὰ ἀναστέλιαν ἢ κατάργησιν αὐτόν· τὸ ἔχων τὸ ὄσσειν εἶχε καὶ τὸ λύειν.

Ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ 1830 ἡ προνομία τῆς χάριτος ὑπέστη διαφόρου τύχας ἀναλόγους πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ πολιτεύματος. Ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος οἱ Βασιλεῖς ἤρξαντο συγκεντροῦντες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀντεποιοῦντο καὶ οἱ Τοπάρχαι, καὶ ἀνώτεροι Ἐκκλησιαστικοὶ ἀξιωματικοί, τῆς ἀμνηστίας καὶ τῆς χάριτος, ὅτε μὲν ἀπαλλάσσοντες ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τοὺς ὑπαιτίους ἀξιοποίνων πράξεων, ὅτε δὲ καταργοῦντες τὴν ἀρξαμένην ποινικὴν καταδίωξιν, καὶ ἄλλοτε χαρίζοντες τὴν ποινὴν, ἢ τὰς ἀτιμωτικὰς συνέπειας τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, διὰ τῶν lettres d' abolition, de remission, de pardon, de justice, de grace, de commutation de peine, de rappel des galères, du ban κλ. ("Ora Pothier Proc. Crim. Sect. VII art. II (α). Πάντα ταῦτα κατήργησεν ἡ Συντακτικὴ συνέ-

(α) Οἱ νομοδιδάσκαλοι τῆς Γαλλίας τοῦ 17. καὶ 18. αἰῶνος
ΜΕΡΟΣ Δ'.

λευσις (Constituante) ἐν τῷ Ποιν. νόμῳ τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1791 Τιτλ. 7 ἄρθ. 13, ἀκολουθοῦσα τὰς θεωρίας τῶν Βενθάμου, Servin, Pastoret κ. α. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ναπολέοντος ὡς Πρώτου Ὑπάτου διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 4 Αὐγούστου 1802 (Senatus Consulte 16 Thermidor an X) ἄρθ. 86 ἀπενεμήθη τῷ Πρώτῳ Ὑπάτῳ τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος «Le Premier Consul a droit de faire grace». Ἐγασκῶν δὲ ἀπόλυτον δικτατορικὴν ἐξουσίαν ὁ Ναπολέων, ὅπως οἱ πρόφην βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ἐφήρμοσεν ὡς συμπεριλαμβάνον καὶ τὸ τῆς ἀμνηστίας τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἀνεγνωρίσθη ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος διὰ τῶν ἄρθρ. 619—634 τοῦ Ποιν. νόμου τοῦ 1810. Οὕτω δι' αὐτοκρ. Διατάγματα τῆς 25 Μαρτίου 1810 ἐν μὲν τῷ ἄρθρ. 1 διατάσσεται ἡ ἀπόλυσις πάντων τῶν κρατουμένων ἐν ταῖς φυλακαῖς δύναται ἀποφάσεων Πλημμελειδικῶν, ἢ ὑποκειμένων εἰς ποινικὴν καταδίωξιν, ἢ φυλακισιν ἐνεκα χρέους, προστίμου, ἢ δικαστικῶν ἐξόδων, ἢ ἐνεκα δασικῶν πλημμελημάτων καὶ ἐν τῷ ἄρθρ. 8 ἀπενεμίετο ἀμνηστία εἰς πάντας τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ, ἢ τοῦ ναυτικοῦ, τοὺς καταδιωκομένους, ἢ ὑποκειμένους εἰς καταδίωξιν, ἢ καταδικασθέντας ἐπὶ αὐτομολία εἰς τὸν ἐχθρόν. Διὰ δὲ τοῦ διατάγματος τῆς 24 Ἀπριλίου 1810 ἄρθρ. 1 ἐ-

ἤρουντο τὰς δοξασίας αὐτῶν περὶ χάριτος ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ῥωμ. δικαίου περὶ τῆ abolitionis καὶ restitutio. Ἀλλ' ἐνῶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ abolitionis ἐσήμαινε τὴν παραίτησιν τοῦ κατηγοροῦ ἀπὸ τῆς καταδίωξεως, καὶ εἰς εἰδικωτέραν σημασίαν τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπονεμομένην ἀμνηστειάν, ἡ δὲ χάρις τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων restitutio sententiam passi ex indulgentia principis, παρὰ τοῖς Γάλλοις abolition ἐλέγετο ἡ χορηγομένη ἀμνηστία, ἢ χάρις ἐπὶ πράξεως τιμωρουμένης διὰ κεφαλικῆς ποινῆς, remission ἐπὶ πράξεως συγγνωστῆς (excusable) καὶ pardon ἢ χορηγομένη χάρις ἢ ἀμνηστία διὰ πράξιν μὴ τιμωρουμένην διὰ θανάτου.

δόθη ἀμνηστία εἰς τοὺς λαβόντας τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Γαλλίας κτλ. Πολλὰ δὲ τοιαῦτα διατάγματα ἀπαντῶσιν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Νόμων καὶ Διαταγμάτων τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ 1823.

Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν διὰ τοῦ συνταγματικοῦ χάριτος τοῦ Ἰουνίου 1814 ἄρθρ. 67 ἀνεγνωρίσθη εἰς τὸν Βασιλέα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπονέμειν χάριν καὶ μεταβάλλειν τὰς ποινάς. (Le Roi a le droit de faire grace, et celui de commuer les peines). Ἡ φράσις φαίνεται διαφορομένη, καὶ κατὰ τινες ἀναφερομένη εἰς τὸ τῆς ἀμνηστίας δικαίωμα, ὅποιον εἶχεν ὁ Ναπολέων. Ἄλλ' ἤδη διὰ τοῦ ἄρθρ. 18 τιτλ. 7 Μ'. α. τοῦ Ποιν. Κώδικος τῶν 1791 ἡ Βασ. προνομία τῆς χάριτος εἶχεν ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, χορηγουμένης δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τοῦ δήμου ἐν ᾧ κατόκει ἐπὶ δύο συνέχει ἐπὶ ὁ καταδικασθεὶς καὶ ὑποστῆ τὴν ποινὴν, καὶ ἀνακληρούμενης ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ ἐγκληματικοῦ δικαστηρίου. Αἱ δὲ διατάξεις τοῦ Ποιν. Κώδικος ἀντεκατεστάθησαν πάλιν διὰ τῶν ἄρθρων 619—634 τοῦ Κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας τῶν 1808, τροποποιουσῶν τὴν διαδικασίαν τῆς ἀποκαταστάσεως χορηγουμένης διὰ Βασιλικῆς διατάγματος κατόπιν γνωμοδοτήσεων τοῦ Εἰσαγγελέως, καὶ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν. Ἐκτοτε ἡ ἐπιστήμη διέκρινε μεταξὺ ἀμνηστίας, χάριτος, καὶ ἀποκαταστάσεως, κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1822 ἐπαρουσιάσθη ὡς ἐξῆς τὸ ζήτημα—Στρατιωτικὸς τις καταδικασθεὶς εἰς ποινήν ἐγκληματικὴν καὶ ἀτιμωτικὴν, συνεπέα δὲ ταύτης στερηθεὶς τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἐκπεσὼν τοῦ δικαιώματος τῆς συντάξεως, ἔτυχε Β. χάριτος· δυνάμει δὲ τοῦ διατάγματος ἤτησε τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὰ ἀπωλεσθέντα δικαιώματα τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως ἤτησε τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ζητήματος. «Ἐὰν ἀξιοματικοὶ τεθέντες εἰς ἀπόταξιν

»ἐνεκα καταδίκης εἰς ποινὴν ἐγγληματικὴν ἢ ἀτιμωτι-
 »κὴν, ὑποστάντες τὴν ποινὴν, ἢ τυχόντες χάριτος, πρέ-
 »πη νὰ ἐπιτύχωσι καὶ τῆς νομίμου ἀποκαταστάσεως
 »ὅπως ἀνακτήσωσι τὸ πρὸς σύνταξιν δικαίωμα». «Τὰ
 »Τμήματα τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς Νομοθεσίας, τῶν Οἰ-
 »κονομικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν συνελθόντα, καὶ λα-
 »βόντα ὑπ' ὄψει (διάφορα ἔγγραφα ἀναφορῶν, διαταγῶν
 »κλ.) 5) τὰς διατάξεις τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου, τοῦ
 »ἀστυκῆ Κώδικος, τοῦ ποινικοῦ, καὶ τοῦ τῆς ποινικῆς
 »δικονομίας, ὡς καὶ τὰς τοῦ ἀρθρ. 86 τῆς κυβερνητικῆς
 »πράξεως τῆς 16 Thermidor an X (4 Αὐγ. 1802,
 »παρατεθείσης ἀνωτέρω) κτλ. διεσκέψατο ἐπὶ τῶν ἐξῆς
 »ζητημάτων (1ον 2ον 3ον) 4ον Τὰ διατάγματα περὶ χά-
 »ριτος ἀπονεμομένης μετὰ τῶν ἐκτελέσεων τῆς ἀποφά-
 »σεως (διότι κατὰ τὸν Γαλλικὸν νόμον μετ' αὐτὴν ἐπέρ-
 »χονται αἱ συνέπειαι τῆς πτερόσεως τῶν ἀστυκῶν καὶ
 »πολιτικῶν δικαιωμάτων) καὶ μὴ περιέχοντα διατάξιν
 »περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ καταδικασθέντος, ἀπαλλάτ-
 »τουςιν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διατάξεων τῆς ποινι-
 »κῆς δικονομίας περὶ ἀποκαταστάσεως; 5ον Τὰ δια-
 »τάγματα περὶ χάριτος δύνανται διὰ ῥητοῦ ὀρισμοῦ ν'
 »ἀπαλλάξουσιν ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς ποινικῆς δικονομίας
 »διαγραφομένων διατυπώσεων; . . . Ἐπὶ τοῦ 4ου ζη-
 »τήματος σκεφθέντα ὅτι τὸ ἀρθρ. 68 τοῦ Συντάγματος
 »ἐτήρησεν ἐν ἰσχύει τοὺς μὴ ἐναντίους νόμους· ὅτι ἡ
 »ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως, ἢ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν
 »καταδικασθέντα ἐκ τῆς ποιν. δικονομίας ὅπως ἀπαλ-
 »λαγῇ ἀπὸ τῶν νομίμων ἀνικανοτήτων, εἰς ἃς ὑπέπεσε
 »διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, κατ' οὐδὲν ἀντί-
 »κειται εἰς τὸ ἀρθρον 67 τοῦ Συντάγματος, ὑπερ ἔχο-
 »ρήγησε τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ δίδειν χάριν καὶ
 »μεταβάλλει τὴν ποινὴν—ὅτι πράγματι ἡ χάρις καὶ ἡ
 »ἀποκατάστασις διαφέρουσιν οὐσιωδῶς κατὰ τὴν ἀρχὴν
 »καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Ὅτι ἡ χάρις προέρχεται ἐκ
 »τῆς ἐπιεικίας τοῦ Βασιλέως, ἡ ἀποκατάστασις ἐκ τῆς

»δικαιοσύνης αὐτοῦ. — "Ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος
 »δὲν εἶναι ἡ κατάργησις τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ μόνον ἡ
 »ἀποπλήρωσις τῆς ποινῆς (de faire cesser la peine).
 » — "Ὅτι κατὰ τοὺς ὀρισμοὺς τῆς ποινικῆς δικονομίας
 »τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκαταστάσεως ἄρχεται μόνον ἀφοῦ
 »ὁ καταδικασθεὶς ὑποστῇ τὴν ποινὴν. — "Ὅτι τὸ ἀποτέ-
 »λεσμα τῆς ἀποκαταστάσεως εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ
 »καταδικασθέντος ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων, εἴτε πολιτι-
 »κῶν, εἴτε ἀστυκῶν εἰς 2, ὑπέπεσε. — "Ὅτι αἱ ἀνικανό-
 »τητες αὗται εἶναι ἐγγυήσεις διδόμεναι παρὰ τοῦ νόμου
 »εἴτε εἰς τὴν κοινωνίαν, εἴτε εἰς τρίτους, καὶ ὅτι ἡ εἰς
 »τὸν καταδικασθέντα ἀπονεμομένη χάρις δὲν δύναται
 »νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων, ὡς οὐδὲ ἀπὸ
 »τῶν διατάξεων τῆς ἀποφάσεως τῶν ὑπὲρ τρίτων ἐκδο-
 »θεισῶν. Ἐπὶ τοῦ 5ου ζήτηματος. — Σκεφθέντα ὅτι ἡ
 »Βασ. προνομία δὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ν' ἀπαλλαγῆ
 »τοὺς πολίτας ἀπὸ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐπιβαλλομένων
 »αὐτοῖς διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τηρουμένον νό-
 »μον, καὶ ἀπὸ τῶν ὑποίων μόνῃ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία
 »δύναται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ. Ἀποφαίνεται 4ον ὅτι ἡ
 »μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμηθεῖσα χά-
 »ρις δὲν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς αἰτήσεως ἀποκαταστάσεως
 »κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας. 5ον "Ὅτι
 »τὸ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἐκδοθὲν διά-
 »ταγμα χάριτος δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ὄρισμόν τινα
 »ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς Ποιν. δικονομίας δια-
 »γραφομένων τύπων πρὸς ἀποκατάστασιν. Ἐγκριθέν ἐν
 »τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κεραμεικοῦ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1823».

Τοιαύτη ἦτον ἡ ἐπίσημος ἐρμηνεία τοῦ ἄρθρ. 619 τῆς
 ποιν. δικονομίας τῶν 1808, ὅπερ ἐτροπολογήθη διὰ τοῦ
 νόμου τῆς 23 Ἀπριλίου 1832. Κατὰ τὸν προηγούμε-
 νον « πᾶς καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν, ἢ
 ἀτιμωτικὴν ὑποστὰς τὴν ποινὴν του δύναται ν' ἀπο-
 κατασταθῇ». Κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1832. «πᾶς κατα-
 δικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν, ἢ ἀτιμωτικὴν, ὑπο-

στάς τὴν ποινὴν, ἢ τυχῶν χάριτος, ἢ μεταβολῆς τῆς ποινῆς, δύναται ν' ἀποκατασταθῆ». Ὁ λόγος τῆς τροπολογίας εἶναι εὐνόητος. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, εἰς ὃν ἐχαρίσθη ἡ ποινὴ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐστερεῖτο τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, διότι κατὰ τὸν γαλλ. νόμον αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς ἤρχιζον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως (Code Civil art 26)· ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐξασκῶν, συνεπείᾳ τῆς χάριτος τῆς ποινῆς, τὰ πολιτικὰ καὶ ἀστυκὰ δικαιώματα, ἦτον εἰς θέσιν κρείττονα τοῦ καταδικασθέντος εἰς εἰρκτὴν ἢ φυλάκισιν, ἔχοντος ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως πρὸς ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἰς τοῦτο οἱ νομοδιδάσκαλοι εὗρον τὴν θεωρίαν τοῦ νὰ μεταβάλληται ἡ θανατικὴ ποινὴ εἰς πρόσκαιρον, διὰ τοῦ περι χάριτος τῆς ποινῆς διατάγματος. Ἄρ' ἔξου ὁ καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἰσοβίου καὶ τυχῶν χάριτος δὲν ὑπῆγετο εἰς τὸ άρθρ. 619 κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ δὲν ἠδύνατο ἀναμφιλέκτως νὰ αἰτήσῃ ἀποκατάστασιν, διότι δὲν ὑπέστη τὴν ποινὴν. Ἀνάγκη λοιπὸν τῆς μεταβολῆς τῆς ἰσοβίου ποινῆς εἰς πρόσκαιρον διὰ τοῦ περι χάριτος διατάγματος, ὅπως μὴ στερηθῆ ὁ καταδικασθεὶς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἄλλ' ἐκ πάντων τούτων προκύπτει ὅτι κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νέου νόμου τῶν 1832 δὲν ἠδύνατο διὰ Βασ. χάριτος νὰ ἀποκατασταθῆ εἰς τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ὁ στερηθεὶς αὐτῶν συνεπείᾳ τῆς ποινῆς. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο καταπᾶ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία τοῦ γαλλικοῦ δικαίου.

Ὁ Toullier I, 291 καὶ ὁ Durauton I, 240 ἄνευ αἰτιολογίας τινος, καὶ μὴ διακρίνοντες μεταξὺ χάριτος καὶ ἀποκαταστάσεως, γράφουσιν ὅτι διὰ τῆς ἀπονομῆς χάριτος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δὲν ἐπέρχεται ὁ πολιτικὸς θάνατος· ἀπονομομένης δὲ χάριτος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὁ καταδικασθεὶς μόνον ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκτᾶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα.

Μετὰ τὴν 11^{ην} 1832
 Ἄρ' ἔξου - Delisle
 art. 26 - 95.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΩΝ

Ὁ Μερλίνοσ προσθεύει μὲν ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Β. Διατάγματος δύνανται ν' ἀφεθῶσιν μετὰ τῆς ποινῆς αἱ συνέπειαι αὐτῆς· ἀλλὰ διότι λαμβάνει ὑπ' ὄψει τὴν πρὸ τοῦ 1832 στάσιν τῆς νομοθεσίας, καὶ δοξάζει ὅτι διὰ τῆς Κυβερνητικῆς πράξεως τῆς 4 Αὐγούστου 1802 ἀπεδίδετο εἰς τὸν Πρῶτον Ὑπατον τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀπεριόριστον, ὅποιον εἶχον πρὸ τοῦ 1789 οἱ Βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 ἀνεγνωρίσθη τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα τοῦ Βασιλέως ὅπως ἐνησκειτο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος. Κατὰ τοῦτο διαφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δοθεῖσαν λύσιν ἐπὶ τοῦ 5ου ζητήματος διὰ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς 21 Δεκ. 1822· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος χαρίζεται ἀπλῶς ἡ ποινὴ, συμφωνεῖ πλεεστάτα μετὰ τῆς γνώμης τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ δ' ζητήματος· προσεπικαλεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ συμφωνὸν ἀπόφασιν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς 6 Ἰουλίου 1827.

Ὁ Legraverend, τὸν ὅποιον ἀναφέρουσιν ὡς ἀντιδοξοῦντα, μετὰ προσοχῆς ἀναγνωσκόμενος φαίνεται παραδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἐν σελ. 748 τόμ. II Ἐκδ. Duvergier Παρ. 1830 σημειοῖ μόνον τὴν κατάργησιν τῶν πρότερον ἀπονεμομένων lettres d'abolition, de rappel du ban ou des galères καὶ τὴν ἰσχὺν μόνον τῶν lettres de grace et de commutation de peine. Οὐδὲν πλεόντερον. Ἐν σελ. 756 ἐξετάζει τὰ ἀποτελέσματα τῆς χάριτος μεταβαλλομένης τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου εἰς ἰσόβια δεσμὰ ὡς πρὸς τὴν ἀτίμωσιν, (fletrissure=στιγματισμὸν) ἡτοι τὴν ἔκθεσιν τοῦ καταδίκου εἰς θέαν τοῦ κοινοῦ ἐν δημοσίᾳ πλατεία, φέροντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ὀνόματος, ἐπαγγέλματος, κατοικίας, τῆς καταγωγασθείσης ποινῆς καὶ τῆς αἰτίας τῆς καταδίκης. Συμφωνεῖ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων νομοδιδασκάλων ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ποινῆς δὲν συνεπιφέρει τὴν ἔκθεσιν. Ἐν

δὲ τῇ σελίδι 771—772 ὁ διάσημος ποινικολόγος ἐξετάζει καὶ λύει καταφατικῶς μόνον τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Βασιλεὺς δύναται διὰ Διατάγματος περὶ χάριτος νὰ συντέμῃ τὰς προθεσμίας, τὰς ὑπὸ τῆς Ποιν. Δικονομίας ὀριζομένας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ἢ ν' ἀπαλλάξῃ μέρος τῶν διατυπώσεων τῆς διαδικασίας. Ὑποσημειοὶ δὲ «Τοιαύτη εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ γνώμη μου. . . .»
 »'Ἄλλ' ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τὴν 8 Ἰανουαρίου 1823 φέρει, ὅτι ἡ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμομένη χάρις δὲν ἀπαλλάσσει τὸν τυχόντα αὐτῆς ἀπὸ τῆς αἰτήσεως ἀποκαταστάσεως συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Ποιν. Δικονομίας· (τοῦτο ἔδειξα ἐν τῷ κεφ. περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀποκαταστάσεως) καὶ ὅτι τὰ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμόμενα Διατάγματα χάριτος δὲν δύναται νὰ περιέχωσιν ὅρισμὸν τινὰ ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν διατυπώσεων τῶν ἀποκαταστάσεων διὰ τὴν ἀποκατάστασιν.
 »Δέχομαι (j'admets bien) τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος, ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι αὐτὴν ἐπεκτεταμένην μέχρι τοῦ ν' ἀρνηθῶ τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα ὅπερ ἐνήσκει τοῦ ν' ἀπονέμῃ ἀκολούθως (μετὰ τὴν χάριν) Διάταγμα ἀποκαταστάσεως πρὸ τῆς λήξεως τῶν προθεσμιῶν». Ὁ δὲ Duvergier ἐν σελ. 765 ὑποσημειοῖ «Μία γνωμάτευσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀναδεικνύει μετὰ πολλῆς σαφηνείας τοὺς διακριτικοὺς χαρακτήρας τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐξ αὐτῆς ἐξάγεται ὅτι ἡ χάρις μόνον ἀποτελεσμα εἶχει τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ποινῆς, ἐνῶ ἡ ἀποκατάστασις ἔχει ὡς ἀποτελεσμα ν' ἀπαλλάσῃ τὸν καταδικασθέντα ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνικανοτήτων, εἴτε πολιτικῶν, εἴτε ἀστυκῶν, εἰς ἃς ὑπέπεσε, καὶ ὅτι ἡ Βασ. προνομία δὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν χάριν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαταστάσεως».

Τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξέθηκεν ὁ Carnot. Instr. Crim. 3 σελ. 591, ὁ Favard ἐν λέξει Rehabilitation. Καὶ μετὰ τὸ 1833 — 34 τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξηκολούθησε παραδεχομένη ἡ γαλλικὴ νομολογία μέχρι τοῦδε. Ὁ Rauter Dr. Crim. Τόμ. II σελ. 570 Ἐκδ. Παρ. γράφει «Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπονεμομένης χάριτος δὲν εἶναι ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἐγκλήματος, οὐδ' αὐτῆς τῆς καταδίκης· ἀφορᾷ δὲ μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. . . Αἱ ἔνδικοι ἠθικαὶ συνέπειαι τῆς καταδίκης, οἷαι αἱ ἀνικανότητες ἀστυκαὶ καὶ πολιτικαί, ἡ ἀτιμία, ὁ πολιτικὸς θάνατος, ἡ ἀπώλεια τῶν στρατιωτικῶν συντάξεων, ἐὰν ἤδη ἔπληξαν τὸν καταδικασθέντα καὶ λαβόντα χάριν, ὑφίστανται καὶ μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς χάριτος (ἄρθρ. 619). Ἄλλ' ὁ καταδικὸς ὁ λαβὼν χάριν πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δὲ ὑποπίπτει εἰς ἀτίμωσιν. Καὶ ἐν ὑποσημειώσει (2) «Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι τὸ μόνον μέσον τὸ ἐπιφέρει τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἀνικανότητων. Ταύτην εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 8 Ἰανουαρίου 1823 ἧτοι πρὸς τὴν ἀπάντοτε ν' ἀναφέρεται ὡς ἀποτελοῦσα αὐθεντίαν. . . Ὁ Legraverend ἀπατάται ὡς πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἀτιμίας. κτλ.»

Ἴδου δὲ ἡ γνώμη τοῦ Chaveau Ad. (Cod. Pena I Ἐκδ. 1837 σελ. 200). «Αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦμεν παρεπομένους (accessoires) εἶναι ἀνικανότητες προερχόμεναι ἐκ τινῶν τιμωριῶν (chatiments), μᾶλλον ἢ ποινὰ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. . . Αἱ νομικαὶ ἀνικανότητες αἱ ἀποτελοῦσαι τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐπέρχονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς. . . αἱ ἀνικανότητες ἔκτοτε παρέχουσι δικαιώματα εἴτε ὑπὲρ τῆς κοινωνίας εἴτε ὑπὲρ τρίτων. . . Ὅταν αἱ ἀνικανότητες ἐπέλθωσιν, ἡ χάρις δὲν δύναται ν' ἀπαλλάξῃ τὸν καταδικασθέντα, καὶ ἡ ἀποκατάστασις καταργεῖ αὐτὰς μόνον ἐν τῷ μέλλοντι». Τὰ αὐτὰ πρὸςθεύουσιν ὁ Faustin (ἐν instr. Crim. ἔκδ.

ἴσως εἶναι ἀποδείξις ἀποφ. Πανεπ. 1830

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Παρ. 1860 Τόμ. 9 σελ. 575) ἐπικαλούμενος καὶ ἀναγράφων τὴν γνώματον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῶν 1822. Ὁ Foucart Dr. Adm: T I ἀρ. 108 ἐπ. Ὁ Demolombe Cours Τόμ. I σελ. 279, ὁ Dalloz ἐν λ. droit civil ἀρ. 747 καὶ Grace §. 7. δ.

Ὡς ἐκ περισσοῦ παρέθηκα τὰς γνώμας τῶν νεωτέρων συγγραφέων. Βεβαίως ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας Ποιν. Δικονομίας εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐπικρατοῦσαν νομολογίαν κατὰ τὸ 1833—34, καὶ κατ' αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ καταργήσῃ διὰ χάριτος τὰς συνεπείας τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Τοῦτο μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ἠδύνατο νὰ γίνῃ. Ἴδωμεν νῦν τίνας αἱ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐν Βαυαρίᾳ ἐπικρατοῦσαι νομικαὶ διατάξεις, καὶ γνώμας τῶν γρηγοδιδασκάλων.

Γνωστὸν ὅτι καὶ ἐν Γερμανίᾳ μέχρι τέλους τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἐπεκράτουν αἱ αὐταὶ περὶ τῆς ἀπεριορίστου καὶ ἀπολύτου προνομίας τοῦ Μονάρχου ἵνα χάριται καὶ ἀμνηστεύῃ πᾶσαν ποινὴν καὶ πράξιν ἀειόποιον, ἀρχαί τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. Ἐν Βαυαρίᾳ διὰ τοῦ συντάγματος τῆς 20 Μαΐου 1818, τίτλ. 8 § 4 ὠρίσθη ὅτι «ὁ Βασιλεὺς δύναται ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων νὰ ἀπογείμῃ χάριν, νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ποινὴν ἢ νὰ ἀφίησιν αὐτὴν, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἐμποδίσῃ οἷαν δὴποτε ἐκκρεμῆ δίκην, ἢ ἀρξάμενην ἀνάκρισιν». Ἀπὸ δεκαετίας πρότερον εἶχεν ἡ Βαυαρία ὡς κύριον ὁδηγὸν περὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν τοῦ Ποινικοῦ δικαίου τὸν Φάυερβάχον, διδάσκοντα ἀπὸ τῆς ἑδρας ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ δικαιώματος τῆς χάριτος πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸν καὶ λόγον μόνον τὴν δικαιοσύνην· πρέπει ἐπομένως νὰ χρησιμεύῃ μόνον α) εἰς ἐξομάλυνσιν ἀντιφάσεως τοῦ τυπικοῦ δικαίου πρὸς τὸ οὐσιαστικόν β) εἰς διατήρησιν τῶν νομίμων καθεστώτων κατέναντι ἐπικειμένου κινδύνου· καὶ γ) εἰς διατήρησιν τῆς ἐκφοβιστικῆς ἰσχύος τῶν νόμων ὅσαυτις ἢ αὐστηρὰ τοῦ δικαίου ἐφαρμογὴ ἠθέλεε καταν-

τήσει ὠμότης» (Θεωρ. τοῦ Π. Δ. § 63). Εἰς τὸν ἐπιφανῆ Καθηγητὴν ἀνετέθη ἡ σύνταξις τοῦ νομοσχεδίου τῶν 1810 ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῆς Ποινικῆς νομοθεσίας τῶν 1813. Ἐν τούτῳ δὲ ἄρθρ. 12 καὶ 13 ἐπετρέπετο εἰς τὸν καταδικασθέντα εἰς ποινὴν περιορίζουσαν τὴν σωματικὴν ἐλευθερίαν ἐπ' ἀόριστον, ἢ ἐπὶ πλεόντων ὀκτῶ ἐτῶν, νὰ ζητήσῃ χάριν μόνον μετὰ παρέλευσιν δεκαεξέ ἐτῶν, ἢ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ποινῆς, ἐὰν παρῆχεν ἀναμφιβόλως ἀποδείξεις διορθώσεως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄρθρων τούτων ἐψηφίσθη ἐν τοῖς ἐπισήμοις σχολείοις» ἐξ ἄλλου ἔνεκα τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐγκληματίου ἐν πάσῃ περιπτώσει παρέχεται αὐτῷ μόνον ἡ ἐλπίς χάριτος· οὐδὲν δ' ἔχει δικαίωμα πλήρες ἐπ' αὐτῆς· μάλιστα ἡ ἀποτραπηθεῖσα χάρις ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς δὲν αἶρει τὰς συνέπειας, αἵτινες ἄπαξ προσήλθαν ἀπὸ τῆς καταγνώσεως τῆς πεινῆς τῶν δεσμῶν ἢ τῆς εἰρκτικῆς. Ἀνάλογοι διατάξεις περὶ ἐλάττωσεως τῆς ποινῆς, ἐν περιπτώσει διορθώσεως τοῦ καταδικασθέντος μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τριῶν τετάρτων, ἀπαντῶσιν ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ Gönner τοῦ 1822 (ἄρθρ. 25), ἐν ᾧ ἡ στέρησις τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὀρίζεται ὡς ἄμεσος νόμιμος συνέπεια τῆς καταδίκης (ἄρθρ. 31). Αἱ αὐταὶ διατάξεις ἐτηρήθησαν ἐν τοῖς νομοσχεδίοις τῶν 1827 (ἄρθρ. 18) καὶ 1831 (ἄρθρ. 19). Κατ' αὐτὰς ἡ Βασιλικὴ χάρις ἦτο τὸ τακτικὸν μέσον τῆς ἐλάττωσεως τῆς ποινῆς κατὰ τὸ ἐν τέταρτον ὑπὲρ τοῦ παρασχόντος βεβαίως ἀποδείξεις διορθώσεως. Ἐν δὲ ταῖς αἰτιολογίαις τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 σημειοῦται ὅτι αἱ διατάξεις αὗται διετηρήθησαν διότι δεκατετραετῆς πείρα ἀπέδειξεν αὐτὰς εὐεργετικὰς· καὶ τὴν αὐτὴν αἰτιολογίαν φέρει καὶ ἡ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831. Ἐν τοῖς νομοσχεδίοις ἡ στέρησις τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὀρίζεται ὡς συνέπεια τῆς πεινῆς. Ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ δὲ τῆς προνομίας τῆς χάριτος πρὸς ἐλάττωσιν

τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς μόνον ἕνεκα τῆς διορθώσεως τοῦ καταδίκου, δῆλον γίνεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος τοῦ ὑπολοίπου τετάρτου τῆς ποινῆς δὲν καταργοῦντο αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Ὡστε ἀπὸ τοῦ 1813 ἦτο νομοθετικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ἡ χάρις ἐνασκειται μὲν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ δὲν εἶναι προνόμιον ἀφιέμενον εἰς τὴν αὐθαίρετον κρίσιν αὐτοῦ, εἶναι δὲ κυρίως ἔργον δικαιοσύνης, περιοριζόμενον εἰς μόνην τὴν ἐλάττωσιν τῆς διαρκείας τῶν βαρυτέρων ποινῶν.

Ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τῆς ποινικῆς δικονομίας τοῦ 1831 ἀρθ. 303 διετυπώθησαν αἱ αὐταὶ διατάξεις τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ἐπιτρέπουσαι τὴν ἀποκατάστασιν διὰ Διατάγματος τοῦ Βασιλέως μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τοῦ παρὰ τῷ ἀνωτάτῳ Δικαστηρίῳ Εἰσαγγελέως, καὶ διάσκεψιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, ἐπὶ ἐγκληματικῆς μὲν ποινῆς διὰ πράξιν πραχθεῖσαν ὑπὸ ἀγγλικοῦ μετὰ παρέλευσιν ἀπὸ τῆς ἐπίτισεως τῆς ποινῆς 10 ἐτῶν καὶ διαρκῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονὴν ἐπὶ πέντε ἐτη, καὶ ὑπὸ ἐγγλικῆς μετὰ παρέλευσιν 20 ἐτῶν καὶ διαρκῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονὴν πέντε ἐτῶν, προσαγομένων πιστοποιητικῶν τῆς ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς τοῦ καταδικασθέντος. Ἐπὶ δὲ ποινῶν ἐπανορθωτικῶν μετὰ παρέλευσιν διὰ μὲν τοὺς ἀγγλικούς πέντε καὶ διὰ τοὺς ἐγγλικούς δέκα ἐτῶν, προσαγομένης τῆς βεβαιώσεως ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς. Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ νομοσχεδίου ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων ὁ εἰσηγητῆς Ἴγν Ρουδάρτος (ὁ ποτὲ Ἀρχικαγκελάριος ἐν Ἑλλάδι) ἐξέθετο «Τιτλ. IV κεφ. III περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι κατὰ τοῦτο μόνον »εἶδος χάριτος καθόσον διὰ Βασιλικῆς χάριτος αἴρονται »αἱ συνέπειαι τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως· καὶ δὴ, ἀφοῦ »ἐκπληροθῶσιν οἱ παρὰ τοῦ νόμου διαγραφόμενοι ὅροι, »δὲν χορηγεῖται αὐτεπαγγέλτως ἀλλὰ πρέπει νὰ αἰτηθῇ »παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Μονάρχου. Συνεπῶς ἤθελε φωνῆ »ἵτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι ἴδιαι διατάξεις περὶ τοῦ

»ἀντικειμένου τούτου. Ἄλλ' ἵνα ἡ νόμιμος αἴτησις ὑπό
 »τινας ὄρους συστηθῆ εἰς τὴν Βασ. χάριν, ἐπὶ τῷ τέλει
 »τοῦ ν' ἐρθῶσιν αἱ συνέπειαι ποινικῆς τινος ἀποφάσεως
 »μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ποινῆς, καὶ ὁ ἐκ νεανικῆς ἴ-
 »σως κουφότητος γενόμενος ἐγκληματίας δυνηθῆ βελ-
 »τιωθεῖς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, εἴ-
 »ναι πολὺ φιλόνηρον καὶ ὠφέλιμον ὅπως μὴ παρα-
 »λειφθῆ ἐν τῇ ποινικῇ δικονομίᾳ. Δὲν εἶναι χριστιανικὸν
 »μηδὲ ἀνθρώπινον, μηδέποτε συνετὸν ν' ἀποκοπῆ εἰς ἀν-
 »θρώπων τινα, ἕνεκα ἐνὸς ὀλισθήματος, ἢ ἐπάνοδος εἰς
 »τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ καλόν.
 »Ὅντινα ὠθεῖ τις ἄνευ ἐλπίδος σωτηρίας εἰς τὸν λάκ-
 »κον, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀδιορθῶτον κακούργων, καθιστᾷ
 »ἀνεπίδεκτον καλοῦ τέλους». Ὁὕτως ἐν ἔτει 1831 ἐπι-
 »στήμως, δύναμαι εἰπεῖν, ἦσαν ἐν Βαυαρίᾳ παραδεδεγμέ-
 »νον ὅτι ἄνευ ἀποκαταστάσεως διὰ Βασ. Διατάγματος
 ἐκδιδομένου κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ποιν. δικονομίας δια-
 γραφομένην διαδικασίαν, ὁ καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν
 ἀποστεροῦσαν αὐτὸν τῆς ἀσκήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ
 ἀστυκῶν δικαιωμάτων δι' οὐδενὸς ἄλλου μέσου, οὐδὲ
 διὰ Βασ. χάριτος ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ αὐτὰ. Τὴν ἀρ-
 χὴν δὲ ταύτην ἐτήρησεν ἀπαρεγγλίτως ἡ Βασιλεία ἐν
 Βαυαρίᾳ μέχρι τοῦ 1833 καὶ μετὰ ταῦτα. Ἐν τοῖς
 Blaetter f. R. A. τοῦ Seuffert Τομ. 17 σελ. 16
 ἀναγινώσκειται. «Καταδικασθεὶς τις ἐν ἔτει 1844 ἕνεκα
 »πλημμελήματος ὑπεξαίρεσεως εἰς ἐνὸς μηνὸς φυλάκισιν,
 »καὶ θέλων ἐν ἔτει 1848 νὰ καταταχθῆ ὡς στρατιώτης,
 »ἤτησε παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ τῷ ἀποδοθῆ ἡ ικανότης
 »τοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατόν». Διὰ Διατάγμα-
 »τος τῆς 24 Δεκεμβρίου 1848 ἀπερίφθη ἡ αἴτησις
 »ἐπὶ τῷ λόγῳ.—Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ποινῆς,
 »ἀλλὰ περὶ νομίμου συνέπειας καταδικῆς. Τοιαύτη
 »νόμιμος συνέπεια δὲν δύναται νὰ καταργηθῆ διὰ Β.
 »χάριτος, ὅσον οὐδὲ αἱ πολιτικαὶ συνέπειαι ποινῆς
 ὡς πρὸς τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα. Ἡ ἐπελθοῦσα κατι-

• ὅτι δὲν δύναται νὰ τεθῆ ἔκποδόν μετ' αὐτῆς διὰ νόμον συνδέεται ἡ ἀπώλεια τῆς τιμῆς τοῦ φέρειν τὸ ὄπλον, καὶ εἰς τὸν νόμον τοῦτο ὀρισμὸν ἐνδιαφέρεται οὐ μόνον ὁ καταδικασθεὶς ἀλλὰ καὶ τρίτοι, μάλιστα ὁλόκληρος τάξις πολιτῶν (Stand). Ἄναγνωρίζων τὰς θεμελιώδεις ταύτας ἀρχὰς ἦδη ὁ Βασ. Λουδοβίκος (Διατ. 30 8βρίου 1834) ἀπεφάνετο ἀπαράδεκτον τὴν ἄφραστον τῶν ἐν § 4 ὀριζομένων συνεπειῶν τῆς καταδίκης, καὶ ἐν γένει πάντοτε ὁμοίως ἀπεφάνετο ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς στέρσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων ἔνεκα καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν διὰ Βασ. Διατάγματος». Λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν βαυαρικὴν νομοθεσίαν καὶ νομολογίαν, ἣν μετὰ τῆς γαλλικῆς εἶχεν ὁδηγὸν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἡ Βασιλικὴ χάρις ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ποινῆς, ἡ δὲ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς παρεπομένης τῆ ποινῆς στέρσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων ἐπιτρέπεται διὰ μόνης τῆς ἀποκαταστάσεως, τῆρουμένης τῆς ὑπὸ τῆς ποιν. δικονομίας διαγραφομένης διαδικασίας. Διαφέρουσιν ἄρα αἱ διατάξεις τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ἀπὸ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς βαυαρικῆς;

Τὸ ἄρθρ. 39 τοῦ Συντάγματος τῶν 1864, ὡς τὸ ἄρθρ. 32 τοῦ Συντ. τῶν 1844, ἀναγνωρίζει τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ χαρίζῃ, μεταβάλλῃ, καὶ ἐλαττώνει τὰς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων καταγινωσκομένας ποινὰς, διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 καὶ τοῦ 1830, καὶ τοῦ βαυαρικοῦ τοῦ 1818. Ὡστε δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος ἡ Βασιλικὴ προνομία δὲν ἔχει μεγαλητέραν ἔκτασιν τῆς ἣν εἶχεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βαυαρίᾳ τῷ 1833. Τὸ ἡμέτερον πολίτευμα, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ, ἀπέβλεψεν εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐπὶ τίνι λόγῳ δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν χάριν τὰ ἀποτελέσματα

τῆς ἀποκαταστάσεως ; Βεβαίως, ὡς ἔλεγεν ὁ Ρουδχάρτος (ἄρα ἄνωτ. σελ. 28) καὶ ἡ ἀποκατάστασις εἶναι εἶδος χάριτος καθόσον ἀπονέμεται διὰ Βασιλικῆς Διατάγματος (Ποιν. Δικονομ. άρθρ. 568) διαφέρουσιν ὅμως ἢ μὲν ἀπὸ τῆς δὲ, καθόσον ἢ μὲν χάρις εἶναι ἔργον τῆς κρίσεως τοῦ Βασιλέως, ἢ δὲ ἀποκατάστασις ἀποφασίζεται καὶ ἀπονέμεται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ πραγματικῶς εἶναι ἔργον δικαιοσύνης, καὶ πολιτικῆς συνέσεως περιφρουρούμενον ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Ἐφετείου, καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ἡ ποιν. δικονομία διακρίνει τὴν χάριν ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως· διότι κατὰ τὸ άρθρ. 548 ἡ χάρις ἐπιφέρει τὸ τέλος τῆς ποινῆς, κατὰ δὲ τὸ άρθρ. 564 «ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ ὅλας τὰς συνεπείας, καὶ ὀνομαστικῶς (namentlich) τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν». Τί σημαίνει τὸ ὅλας τὰς συνεπείας ; ὅτι πλὴν τῶν ἐπιτῶν ἐν ταῖς διατάξεσι κατανοηζομένων (στέρησεως τῶν πολ. δικαιωμάτων καὶ τιμῶν) εἶναι καὶ αἱ συνεπείαι τῶν πολιτικῶν ἀποζημιώσεων, τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, τῆς ὑποτροπῆς κλ. Ὁ δὲ νομοθέτης ἐν τῷ άρθρ. 564 ἀπέβλεπεν ἰδίως εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαταστάσεως ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τιμῶν. Ἐνόει ἄρα ὅτι ἠδύνατο ν' ἀποδοθῶσι ταῦτα καὶ διὰ Βασ. χάριτος ; Πρὸς τί τότε ἡ φράσις «μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως παύουν καὶ ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα ;» (Erst mit der Rehabilitation hoeren auch diese Wirkungen auf.) Ὁ γάλλος νομοθέτης ἐν άρθρ. 619 C. I. Cr. λέγει «Ὁ καταδικασθεὶς καὶ ὑποστὰς τὴν ποινὴν δύναται ν' ἀποκατασταθῆ (pourra être réhabilité) ὁ ἡμέτερος ὅμως ἠκολούθησε τὸν νομοθέτην τῆς Βαυαρίας τοῦ 1831, λέγοντα ὅτι ὁ καταδικασθεὶς τότε μόνον ἀπαλλάσσεται τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς ὅταν διὰ Β. Διατάγματος μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τοῦ ἀνωτάτου Εἰσαγγ-

ἡ ἀποκατάστασις

γελώσῃ καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀπονεμη-
θῆ ἀποκατάστασις (vird nur dann frey venn ihm
von den Monarchen etc.) Ἡ φράσις ἄρα τοῦ ἄρθ.
564 ἀποκλείει πᾶν ἄλλο μέσον ἀποκαταστάσεως, καὶ δὴ
τὸ τῆς χάριτος, ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῆς Ποιν. Δι-
κονομίας τῶν ὀριζομένων ἐν ταῖς ἐπομένοις ἄρθοις
565—568.

Ὁ Ἄρ. Πάγος καὶ ὁ κ. Κωνσταντόπουλος στηρί-
ζουσι τὴν ἐναντίαν γνώμην ἐπὶ τῆς φράσεως τοῦ ἄρθρ.
548, ἡ ποινὴ ἀναιρεῖται διὰ Β. χάριτος καθόσον τοῦτο
ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος· ἄρα
λέγουσι διὰ τοῦ Διατάγματος δύναται νὰ χαρισθῆ μέ-
ρος τῆς ποινῆς, ἢ καὶ ὅλη ἡ ποινὴ συμπεριλαμβανομένων
τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς. Ἀλλὰ διὰ τούτου παρανοεῖ-
ται ἡ φράσις «καθόσον ἀπηγγέλθη». Τὸ τμήμα τοῦ κε-
φαλαίου ἐπιγράφεται «τέλος τῶν ποινῶν» ἄρθρ. 548.
Ἡ καταγνωθεῖσα ποινὴ ἀναιρεῖται ἐντελῶς 1) διὰ τοῦ
θανάτου τοῦ καταδικασθέντος· εἰς μάgnη δὲ τὴν πληρο-
μὴν τῶν ζώντος ἔτι αὐτοῦ καταψηφισμένων χρηματικῶν
ποινῶν, προστίμων, δικαστικῶν ἐξόδων ὑποχρεοῦνται οἱ
κληρονόμοι! 2) διὰ Βασ. χάριτος, καθ' ὅσον τοῦτο ἀπ-
ηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος. . . 3) διὰ
παραγραφῆς τῆς ποιν. ἀποφάσεως. Ἄρθρ. 550. Καὶ αἱ
παραγραφεῖσαι ἀποφάσεις διατηροῦσιν ἔτι τὰ ἐξῆς ἀπο-
τελέσματα. . . 4) ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινῶν δι-
καιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, ἡ ποινὴ αὕτη
μένει μετὰ τὴν παραγραφὴν. «Ἡ φράσις τοῦ ἄρθρ. 548,
καθ' ὅσον ἀπηγγέλθη σημαίνει βεβαίως ὅτι ἡ ποινὴ ἀν-
αιρεῖται δι' ὅσον μέρος ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ Διατάγματι,
καὶ συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου ἐντελῶς
(Ganz aufgehoben wird die erkannte Strafe)
σημαίνει ὅτι θεωρεῖται ἐντελῶς ἐκπληρωθεῖσα ἡ ποινὴ
ὡς πρὸς τὸ μέρος τὸ χαρισθὲν διὰ τοῦ Διατάγματος.
Ἐὰν ἐκ τῶν ἐπτὰ ἐτῶν εἰρκτικῆς ἅμα τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς
δριστικῆς ἀποφάσεως ἐχαρίσθησαν δύο ἔτη, θεωρεῖται ὅτι

Ἡ φράσις ἐστὶν ἀνεπὶ

Ἡ φράσις ἐστὶν ἀνεπὶ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ἡ ποινὴ ἐξετελέσθη ἤδη ὡς πρὸς τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καὶ μένει διὰ τὰ ὑπόλοιπα πέντε· ἐὰν μετὰ παρέλευσιν τῶν πέντε ἐτῶν ἐχαρίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, ἡ ποινὴ θεωρεῖται ἐκτελεσθεῖσα καὶ διὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη· καὶ ἐὰν διὰ τοῦ Διατάγματος ἐχαρίσθη ἡ ποινὴ, ἔστω ὅλη ἡ ποινὴ, ἢ ὡς λέγουσιν ἐδόθη πλήρης χάρις, θεωρεῖται ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἐξεπλήρωσε τὴν ποινὴν καὶ κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη. Δύναται λοιπὸν νὰ χαρίσθῃ ἡ ποινὴ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ. Ἄλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι δύναται νὰ χαρισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, καὶ ὅτι δύνανται αὐταὶ νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸ καθ' ὅσον ἀπηγγέλλθη διὰ τοῦ Διατάγματος. Εἶδομεν ὅτι καὶ ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ βουαρικὴ νομολογία διέκρινον τὰς συνέπειας τῆς ποινῆς ἀπὸ τῆς κυρίας ποινῆς. Ἐν τῷ Διατάγματι τοῦ Βασιλέως τῆς Βουαρίας τῆς 24 Δεκεμβ. 1848 ἀναγινώσκειται, ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἰκανότητα τοῦ ὑπηρετεῖν εἰς τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς «Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ποινῆς, ἀλλὰ περὶ νομιμοῦ συνέπειας τῆς καταδίκης». Ὁ Ρουδχάρτος ἐν τῇ ἐκθέσει του ἔλεγε, καὶ ἐπανέλαβεν τὴν φράσιν «αἱ συνέπειαι τῆς καταδίκης» ἐν ταῖς ἐπισήμοις σχολείοις τοῦ ἀρθ. 13 τῆς Βουαρικῆς Ποινικῆς νομοθεσίας ἀναγινώσκομεν «ἡ χάρις δὲν αἶρει τὰς συνέπειας τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς.» Ὁ Chauveau λέγει «αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦμεν παρεπομένους (accessoires) εἶναι ἀνικανότητες προερχόμεναι ἐκ τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς μᾶλλον ἢ ποιναὶ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. Ὡς τὼς ὁ Rauter, καὶ οἱ ἄλλοι καθηεῖς. Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ἀσχολεῖται ἀποκρούων τὴν διάκρισιν τῶν φράσεων συνέπεια τῆς ποινῆς καὶ συνέπεια τῆς καταδίκης, διάκρισιν τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐπεκαλέσατο ὑπὲρ τῆς μιᾶς, ἢ τῆς ἐτέρας γνώμης, πάντες δὲ οἱ ποινικολόγοι, καὶ ἡ ἡμέτερα νομοθεσία, μεταχειρίζονται ὡς ταυτοσήμους καὶ ἐναλλάξ ὅτε ταύτην καὶ ἄλλοτε ἐκείνην. Τὸ κυριώτερον δὲ ἐπιχείρημα αὐτοῦ εἶναι «ὅτι καὶ ἡ στέρησις τῶν ἀ-

στυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὀλοσχερῶς ἢ ἐν μέ-
 ρει, εἶναι ποινὴ, καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις ποι-
 νῆς ἀπὸ συνεπειᾶς τῆς ποινῆς. Πρὸ αὐτοῦ τὸ εἶχε γρά-
 ψει καὶ ὁ Valette σχολιάζων τὸν Prudhon Τόμ. I.
 σελ. 136. «Πολλὰκις εἶπον ὅτι ὁ πολιτικὸς θάνατος δὲν
 »ἦτο ποινὴ. Καὶ ὅμως εἶναι πράγματι ποινὴ ἢ στέρη-
 »σις πολλῶν σπουδαίων δικαιωμάτων. Ἀντιτάσσεται ὅτι
 »ἡ παραγραφὴ δὲν καταργεῖ τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐν
 »τῷ μέλλοντι· ἀπαντῶμεν ὅτι· χαρίζουσα μέρος τῆς ποι-
 »νῆς ἢ κοινωνία δύναται νὰ διατηρῆ ἐν ἄλλο μέρος. . .
 »Ἐπίσης ἀντιτάσσεται ὅτι τὰ Κακουργιοδικεῖα δὲν κα-
 »ταδικάζουσιν εἰς πολιτικὸν θάνατον. Ἐκ τούτου τῷ
 »ὄντι ἐξάγεται μόνον ὅτι ὁ πολ. θάνατος εἶναι πάντοτε
 »ποινὴ παρεπομένη (accessoire) συνέπεια τῆς ἐφαρμο-
 »γῆς ἐτέρας ποινῆς κτλ. Ἐξ ὅλης ταύτης τῆς λογομα-
 χίας προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς διακρίσεως τῶν κυρίως ἐν
 τῷ ποινικῷ νόμῳ ὀριζομένων ποινῶν ἀπὸ τῆς στέρησεως
 τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἢ κατὰ τοὺς
 γάλλους ἀπὸ τῶν ἀνικανότητων τῶν ἐπερχομένων κα-
 τὸπιν τῆς ποινῆς. Οἱ γάλλοι ἀποκαλοῦσι ταύτας ἐπακο-
 λουθήματα (accessoire) οἱ γερμανοὶ συνέπεια τῆς ποι-
 νῆς (folge) καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀκολουθῶν τούτους
 ἐν ἄρθρ. 550, γράφει «ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τιμῶν
 δικαιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, μένει ἡ συνέ-
 πεια αὕτη τῆς παραγραφείσης ποινῆς (so bleibt auch
 diese f o l g e, der verjaehrten strafe· κακῶς με-
 ταφρασθὲν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ). Ἄλλο λοιπὸν κατὰ
 τὸν ἡμέτερον νομοθέτην ποινὴ, καὶ ἄλλο συνέπεια τῆς
 ποινῆς. Ὅτε δὲ ἐν ἄρθρ. 548 ἀρ. 2 ἀναγινώσκουμεν ὅτι
 ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ αἴρεται διὰ βασ. χάριτος, κα-
 θόσον ἀπηγγέθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος διατάγματος
 οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ συγχέωμεν μετὰ τῆς ποινῆς τὰς
 συνέπεια τῆς ποινῆς. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, ἀρ. 2 ὁ Βα-
 σιλεὺς δύναται διὰ χάριτος ν' ἀναίρεσθαι τὴν ποινὴν ἐν
 μέρει ἢ ὀλοσχερῶς· τὸ συμπέρασμα· ἄρα καὶ τὰς συνε-

δική
 ἀπὸ τῆς
 ἀναίρεσης
 ποινῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΓΑΛΛΩΝ

πελας τῆς ποινῆς, εἶναι ἐπέκτασις τῆς Βασ. προνομίας, ἣν δὲν δικαιολογοῦσιν οὔτε τὸ γράμμα τοῦ νόμου, οὔτε τὸ πνεῦμα τῆς νομοθεσίας, οὔτε οἱ ἐρμηνευτικοὶ κανόνες τοῦ δικαίου. Ἡ ἄφεσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς εἶναι ἡ ἀποκατάστασις (Rehabilitation), ὃ δὲ Ἄρ. Πάγος λέγων, ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος δύνανται νὰ χαρισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, συγγέει χάριν καὶ ἀποκατάστασιν· ἐν δὲ ταῖς ὑπ' ἄρ. 117 (1857) καὶ 112 (1862) ἀποφάσεσι περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν παραδεχόμενος, ἄφ' ἐνός μὲν ὅτι ὁ Βασιλεὺς δύναται κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, 2 νὰ χαρίζῃ καὶ τὰς συνέπειας τῆς ποινῆς, «καθ' ὅσον τοῦτο ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ περὶ χάριτος διατάγματι» καὶ ἄφ' ἑτέρου ὅτι ἡ ἀναίρεσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, ἦτοι ἡ ἀνάκλησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, γίνεται διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως ἐδικαιωμάτων διαδικασίας, καὶ ὅτι ἐὰν διὰ τῆς χάριτος δύνανται νὰ ἀναρθεῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς εἶναι περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις».

Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος προσεπικαλεῖται εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι ἡ δικονομία ἐν ἄρθρ. 550, ἄρθ. 1 καὶ 3 ὀρίζει ῥητῶς ὅτι μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ἀποφάσεως διατηροῦνται τὰ ἀποτελέσματα τῆς ποινῆς, ὅπερ δὲν ὀρίζει ὁ νόμος καὶ περὶ τῆς χάριτος ἐν ἄρθρ. 548, ἄρ. 2· ἄρα ἐξ ἀντιθέτου συνάγεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Τὸ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι τολμηρὸν πάντοτε, ἰδίως ἐπισφαλές ὅταν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως ἢ σιωπῇ τοῦ νόμου. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ἐπιχείρημα ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ ὑπερακοντίξῃ τοῦ σκοποῦ· διότι λογικῶς θὰ ἔφερον εἰς τὸ συμπέρασμα—ἀφοῦ ἀναιρουμένης τῆς ποινῆς διὰ τῆς παραγραφῆς, διατηροῦνται αἱ συνέπειαι αὐτῆς, ἐξ ἀντιθέτου ἀναιρουμένης τῆς ποινῆς διὰ χάριτος δὲν διατηροῦνται αἱ συνέπειαι, εἰμὴ καθόσον τὸ Βασ. διάταγμα ἤθελε ἀπαγγεῖλει τὴν διατήρησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου,

ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, ἀρ. 2 πρέπει νὰ διατάσσεται ῥητῶς ἐν τῷ Διατάγματι ἡ ἄρσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς. Ὁ λόγος δὲ τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο διατάξεων, ἀναιρεῖ τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἐν τῇ περιπτώσει τῆς παραγραφῆς δὲν ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐτελείωσεν ἡ ποινὴ, μεθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐπέλθωσιν αἱ συνέπειαι· λογικῶς λοιπὸν, σιωπῶντος τοῦ νόμου, ἠδύνατο ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς διατηροῦνται, καὶ τοὶ μὴ ἐκτελεσθείσης τῆς ποινῆς. Τοιαύτην ἀμφισβήτησιν ὁ νομοθέτης δὲν προέβλεπεν ἐπὶ χάριτος, διότι, ὡς προεῖρηται, τὸ νόμιμον ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος εἶναι τὸ τέλος τῆς ποινῆς· ἥτοι ἡ ποινὴ θεωρεῖται ἐκπληρωθεῖσα καθ' ὅσον μέρος χαρίζεται· ἐπομένως διὰ τῆς χάριτος δύναται νὰ ἐπέλθῃ τὸ τέλος τῆς ποινῆς πρὸ τῆς οὐσιώσεως ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ διαρκείας· ἀκριβῶς δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς ἐξακολουθοῦσιν αἱ συνέπειαι αὐτῆς, εἴτε ἰσοβίως, εἴτε ἄρ' ὅσον χρόνον θέλει ὁ νόμος, ἢ τοῦ δικαστοῦ ἢ ἀποφάσεως. Θεθέντος λοιπὸν ὅτι οὐδέποτε, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου, διὰ χάριτος αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὁ νομοθέτης νὰ διατάξῃ ῥητῶς ὅτι καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς διὰ χάριτος διατηροῦνται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Προτιμῶ ἐπὶ τούτου νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν φράσιν τοῦ ἀντιδοξοῦντος Μερλίνου. Παραλειπομένων τῶν διακρίσεων αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαιότερων νόμων τῆς Γαλλίας, γράφει ἐν Questions v: grace § 1. III. «Ἐξετάζω τὴν περίπτωσιν διατάγματος ἀπλῆς χάριτος, δηλαδὴ διατάγματος τὸ ὁποῖον μὴ καταργοῦν τὴν ἀπόφασιν, ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτέλεσεως (διότι πρὸ ταύτης δὲν ἐπέρχονται κατὰ τὸν γαλλ. νόμον αἱ ἀνικανότητες) περιορίζεται εἰς τὸ νὰ χαρίσῃ τῷ καταδίκῳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς. Βεβαίως τοιοῦτο διάταγμα θέτει τὸν καταδίκον εἰς ἡν κατάστασιν ἦτο ἂν ἐξεπλήρου ὀλόκληρον τὴν ποινὴν. Ἐὰν δὲ οὐδὲν αὐτῷ ὑπελείπετο μέρος τῆς ποινῆς, ἐὰν τὴν εἶχεν

ὀλοσχερῶς ὑποστῆ, ἀπηλλάσσετο τῶν συνεπειῶν, εἰς τὰς
 ὁποίας ὑπέπεσε διὰ τῆς καταδίκης; Τὸ ἄρθρον 633 τοῦ
 Κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας (568 τῆς ἡμετέρας περὶ
 τοῦ διατάγματος τῆς ἀποκαταστάσεως) ἀποφαίνεται σα-
 φῶς ὅχι. Λοιπὸν ἐπίσης τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐπὶ διατάγ-
 ματος συντέμνοντος τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς, ὡς ἐάν
 αὕτη ὀλοσχερῶς ἐξεπληροῦτο». Ὁ Ἄρ. Πάγος ἐν ταῖς
 ὑπ' ἄρ. 117 (1857) καὶ 112 (1862) ἀποφάσσειν ὑπο-
 πίπτει εἰς παράδοξον ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρ. 565 τῆς Ποιν.
 Δικονομίας. Ἡ διαδικασία τῆς ἀποκαταστάσεως, λέγει,
 δὲν λαμβάνει χώραν ἐπὶ βασιλικῆς χάριτος κατὰ τὸ ἄρθ.
 565, διότι εἰ μὲν τὸ περὶ αὐτῆς διάταγμα ἀπαλλάττει
 τὸν κατάδικον οὐ μόνον τῆς ποινῆς ἀλλ' ἀναιρεῖ καὶ τὰ
 λοιπὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, περιττὴ ἢ ἀποκατάστασις,
 εἰ δὲ μὴ πάλιν διὰ Βασ. χάριτος δύνανται νὰ καταργη-
 θῶσι καὶ ταῦτα.» Πᾶσι οὖν εὖρεθι ὁ Ἄρ. Πάγος ὅτι
 τὸ ἄρθρ. 565 ἀποκλείει τὴν ἀποκατάστασιν διδομένης
 χάριτος. Τὸ ἄρθρον ἔχει: «Ἡ ἀποκατάστασις δὲν γί-
 νεται εἰμὴ πέντε ἔτη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἢ τὴν
 παραγραφὴν τῆς ποινῆς. Ἄρα ἡ συμπλήρωσις τῆς ποι-
 νῆς δὲν ἐπέρχεται καὶ διὰ τῆς χάριτος; Ἀκριβῶς τὸ
 ἐναντίον ἐκφράζει ὁ νομοθέτης ἐν ἄρθ. 548 ἄρ. 2 ὑπὸ
 τὴν ἐπιγραφὴν Τέλος τῶν Ποινῶν. Ἡ ποινὴ λογίζεται
 ὡς τετελεσμένη διὰ τῆς χάριτος, ὅσον καὶ διὰ τῆς πα-
 ραγραφῆς μετὰ δὲ τὸ τέλος, εἴτε διὰ τῆς μιᾶς, εἴτε διὰ
 τῆς ἐτέρας μένουσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, ὡς μένου-
 σιν ὅταν ἡ ποινὴ συμπληροῦται ἄνευ χάριτος, καὶ ἐκτὸς
 τῆς περιπτώσεως τῆς παραγραφῆς. Τὸ συμπέρασμα ὅπερ
 ὁ Ἄρ. Πάγος ἐξάγει ἐκ τῆς παρ' αὐτοῦ διδομένης ἐρ-
 μηνείας τοῦ ἄρθρ. 565 ἄγει εἰς τὸ ἄτοπον ὅτι ὁ τυχὼν
 βασ. χάριτος τῆς ποινῆς, χωρὶς νὰ ὀρίζεται ἐν τῷ Δια-
 τάγματι ὅτι χαρίζονται καὶ αἱ συνέπειαι, ὅπερ παρ' ἡμῶν
 ἐγένετο πάντοτε καὶ γίνεται ἄνευ ἐξαιρέσεως, εὐρίσκεται
 εἰς θέσιν χεῖρονα τοῦ ὑποσάντος τὴν ποινὴν, ἢ ἐκφυγόν-
 τος διὰ τῆς παραγραφῆς, καθόσον οὗτοι δύνανται ν' ἀπο-

κατασταθῶσιν εἰς τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα, ὧν ἐστερήθησαν συνεπεία τῆς καταδίκης, ὁ δὲ τυχὼν χάριτος οὐδέποτε δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἀπωλεσθέντα ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπιφέρει ὅτι, οὕσης τῆς στερήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων παρακολουθήματος τῆς ποινῆς, καθὼς ἀναιρεῖται ἡ κυρία ποινὴ ἀναιροῦνται καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς. Εἰς ἀπάντησιν μεταφράζω τὴν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ διασήμου συγγραφέως τῶν Ζητημάτων τοῦ δικαίου, κατόπιν τῆς προπαρατεθείσης. «Εἰς μάρτην ἀντιτάσσεται ὁ κανὼν τοῦ δικαίου, καθ' ὃν τὸ κύριον ἀναιρεῖται μετὰ τοῦ παρακολουθήματος, καὶ ἡ αἰτία μετὰ τοῦ ἀποτελέσματος. Τίς εἶναι διὰ τὸν κατάδικον τὸν ὑποστάντα τὴν ποινὴν ἐν μέρει, ὡς καὶ τὸν ὑποστάντα αὐτὴν ὀλοσχερῶς, τὸ κύριον, οὕτινος παρακολουθήματα εἰσὶν αἱ ἀνικανότητες αἱ ὀριζόμεναι ἐν τῷ νόμῳ τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1799 καὶ ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ. Τὴν διὰ τὸν μὲν, ὡς καὶ διὰ τὸν δὲ, ἡ αἰτία, τῆς ὁποίας ἀποτελέσματα εἰσὶν αἱ ἀνικανότητες; Εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδίκης. Ἀλλὰ, ἐπαναλαμβάνω, ἡ ἐκτέλεσις δὲν καταργεῖται διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος, ὡς δὲν καταργεῖται διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως ὀρισθέντος χρόνου τῆς διαρκείας τῆς ποινῆς· μένει λοιπὸν καὶ μετὰ τὸ περὶ χάριτος Διάτ. ὡς μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου τῆς ποινῆς· καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἀντίκειται ἵνα ἐξακολουθῇ (ἡ ἐκτέλεσις) καὶ τοι ἀπονεμηθείσης χάριτος καθὼς ἐξακολουθεῖ καίτοι παρελθόντος τοῦ χρόνου, νὰ παράγῃ τὰς ἀνικανότητας, αἵτινες εἰσὶν τὸ παρεπόμενον, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα.» Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἀρμυρίζει καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις ὑπ' ἀρ. 19441 τοῦ Ἐφετερίου Ἀθηνῶν, καὶ ὑπ' ἀρ. 305 (1862) τοῦ Ἀρ. Πάγου, καθ' ἃς ἡ διὰ χάριτος ἀναίρεσις τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν, ἐπέφερεν αὐτοδικαίως καὶ τὴν παῦσιν τοῦ πολιτικοῦ θανάτου. Ὁ πολ. θάνατος εἶναι ἡ ἀνικανότης

τοῦ καταδίκου εἰς ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὅποια ὁ νόμος ἀναγνωρίζει ὑπὲρ τοῦ ζώντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἦτοι ἡ στερήσις ἀπάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ἄλλ' ἐὰν κατὰ τὴν σταθερὰν νομολογίαν τοῦ Ἄρ. Πάγου ἡ χάρις ἢ ἀπονεμομένη εἰς τὴν ποινὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν, τῆς εἰρκτῆς, ἢ τῆς φυλακίσεως δὲν ἐπιφέρει αὐτοδικαίως τὴν στερήσιν τινῶν ἐκ τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, διατὶ ἔχει τὴν δύναμιν τῆς ἀναιρέσεως τοῦ συνόλου τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τὸ διάταγμα, δι' οὗ χαρίζεται ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἢ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν; Ἄφ' ἑτέρου ὑποτιθεμένης τοιαύτης σχέσεως τῆς στερήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων πρὸς τὴν ποινὴν, οἷα ἡ μεταξὺ κυρίου καὶ παρακολουθήματος, μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, - διατὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτῇ, ἀπαιτεῖται, καίτοι χαρίζομένου τοῦ ὑπολοίτου τῆς ποινῆς ἢ καὶ ὅσων ἐκ τῆς ποινῆς, καὶ ὅσοις ἐν τῷ Βασ. διατάγματι ῥητῶς ἢ ἁπλῶς καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς; σιωπῶντος δὲ τοῦ διατάγματος περὶ αὐτοῦ, ὅτι μετὰ τῆς ποινῆς δὲν χαρίζονται αἱ συνέπειαι αὐτῆς; Ἄρα διότι ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τοῦτο ἐν ἀρθ. 548 ἀρ. 2 λέγων καθ' ὅσον ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ διατάγματι; Ἄλλ' ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρμηνείας ἔπεται ὅτι ὁ νόμος δὲν παραδέχεται σχέσιν τοιαύτην μεταξὺ ποινῆς καὶ συνεπειῶν τῆς ποινῆς, οἷα ὑφίσταται μεταξὺ κυρίου καὶ παρακολουθήματος κατὰ τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, ἢ μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος κατὰ τοὺς φυσικοὺς κανόνας τῶν σωματικῶν μεταβολῶν. Πλειστάκις εἰς τὰς ἐνδίκους σχέσεις τῶν ἀτόμων αἱ συνέπειαι διατηροῦνται, καίτοι ἀναιρέθentos τοῦ γεγονότος ἢ τοῦ συμβολαίου, ἐξ οὗ παρήχθησαν. Κατὰ τὸν Ἐμπ. Νόμον ἡ πτώχευσις αἴρεται διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ πτωχεύσαντος μετὰ τῶν δανειστῶν (ἄρθρ. 525) καὶ ὅμως αἱ ἀνικανότητες, αἵτινες εἶναι συνέπειαι τῆς πτωχεύσεως, μένουσι μέχρι τῆς ἀποκατα-

στάσεως τοῦ πτωχεύσαντος. Ὡστε δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἐπειδὴ ἡ στέρησις τῶν πολ. δικαιωμάτων εἶναι παρακολούθημα τῆς ποινῆς, ὡς ἡ ποινὴ οὕτω καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς αἴρονται διὰ Βασ. χάριτος. Τοῦτο δὲ ῥητῶς αναγράφεται ἐν ἀρθρ. 550 τῆς Ποιν. Δικονομίας κατὰ τὸ ὅποιον διὰ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ· ἀλλ' ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινων δικαιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, ἡ συνέπεια μένει καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν, ἥτοι τὴν ἀναίρεσιν τῆς ποινῆς.

Ἡ ἀντίρρησις ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν προτείνεται ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἐν τῷ δικαιώματι τοῦ ἀναιρεῖν τὴν ποινὴν, ἐμπεριέχεται ἀναγκαιῶς! καὶ τὸ τοῦ ἀνατρέπειν τὰς συνέπειας αὐτῆς. Ἀναγκαιῶς; ὄχι· διότι ὁ νόμος χορηγῶν τὸ δικαίωμα δύνανται νὰ θέσῃ καὶ περιορισμούς. Ἐὰν λογικῶς καὶ δικαίως, ἐξεταστέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Πρῶτον δὲν ὑπάρχει λόγος, ἵνα μὴ ἔχῃ ὁ χάριζων τὴν ποινὴν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ χάριζεν τὰς συνέπειας τῆς ποινῆς; Ἀπαντᾷ τὸ Συναδούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῆς ἀνωτέρω μνημονουθείσης γνωματεύσεως τοῦ 1822-23 «ὅτι αἱ ἀνικανότητες αὐταὶ «εἶναι ἐγγυήσεις διδόμεναι παρὰ τοῦ νόμου εἴτε εἰς τὴν «κοινωνίαν, εἴτε εἰς τρίτους, καὶ ὅτι ἡ χάρις ἢ ἀπονε- «μομένη εἰς τὸν κατὰδικον δὲν δύναται ν' ἀπαλλάξῃ «ἀπὸ τῶν ἀνικανότητων τούτων, ὡς ἀπὸ πάσης ἄλλης «διατάξεως τῆς ἀποφάσεως ἐκδοθείσης ὑπὲρ τρίτων». Δὲν νομίζω δὲ ἀπὸ σκοποῦ νὰ παραθέσω καὶ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ἀκρωτικῆς ἀποφ. 10 Ἀπριλίου 1849. «Ἀληθῶς «ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἡ χάρις εἶναι ζήτημα μεταξὺ τοῦ «ἡγεμόνος καὶ τοῦ κατὰδικου εἰς ὃν διὰ τοῦ διατ. ἀφίε- «ται μόνον ἡ ποινὴ, ἐνῶ τα διὰταγματα τῆς ἀποκαταστά- «σεως διαφέρουσι τὴν κοινωνίαν, ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὀ- «ποίας ὁ τυχὼν τῆς χάριτος ἐγκαθίσταται ἐκ νέου μὲ πλή- «ρη τὰ δικαιώματα τὰ ὅποια ἔχαιρε πρὸ τῆς καταδικῆς.» Ἐνεκα τούτου ὁ νόμος ἀφῆκε τὴν χάριν εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀρχοντος τῆς πολιτείας, τὴν

δὲ ἀποκατάστασιν περιέβαλε διὰ τῶν ἐγγυήσεων τῆς βεβαιώσεως πενταετοῦς καλῆς διαγωγῆς μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς, τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως αἰτήσεως πρὸς συλλογὴν πληροφοριῶν τῶν Εἰσαγγελέων, ἢ ἄλλων ὑπαλλήλων, καὶ παντὸς φέροντος ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν περὶ τοῦ παραδεκτοῦ καὶ τοῦ βασιμίου τῆς αἰτήσεως, τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, κατόπιν δὲ τούτων πάντων τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βασιλέως.

Ὁ Μερλῖνος ζητεῖ ν' ἀνασκευάσῃ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ἐ. ζητήματος, ὅτι, δηλαδή, τὸ περὶ χάριτος διάταγμα δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ὀρισμὸν ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν διατυπώσεων τῆς ἀποκαταστάσεως, ἰσχυρίζομενος ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ χάριτος καὶ ἀποκαταστάσεως α) ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν β) ὡς πρὸς τὰ αποτελέσματα. Ἄλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ διασήμεου νομολόγου εἰσὶν ἀπλάσιμα. Ὡς πρὸς τὸ α' καὶ ἡ ἀποκατάστασις, λέγει, πηγάζει, ὡς ἡ χάρις, ἐκ τῆς ἐπιεικείας, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Βασιλέως, διότι ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν γνώμην τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν, εἴτε διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀποδεικτικῶν, τὰ ὅποια ὑπεχρεοῦτο ὁ καταδικασθεὶς ἵνα προσαγάγῃ, εἴτε διὰ λόγους πολιτικούς μὴ ἐπιτρέποντας τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ καταδικασθέντος. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Βασιλεὺς δὲν δίδει χάριν ἀπεναντίας ἀρνείται χάριν εἰς τὸν καταδικασθέντα, λόγῳ δικαιοσύνης ἢ δημοσίου συμφέροντος, ὅπως ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ εἰς πᾶν διάταγμα ἀντικείμενον εἰς τὸν νόμον ἢ εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας. Ὡς πρὸς τὸ β') αὐτὸς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λέγει, ἡ χάρις ἀφίσει μόνην τὴν ποινὴν διατηροῦσα τὰς ἀνικανότητας, ἀπεναντίας ἡ ἀποκατάστασις ἀναιρεῖ πάντοτε τὰς ἀνικανότητας, καὶ ἀντὶ τοῦ ν' ἀναιρέσῃ τὴν ποινὴν, ὑποθέτει αὐτὴν ὄλο-

σχερῶς ἐκπληρωθεῖσαν. Ἄρα διὰ τοῦτο διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἢ μὲν τῆς δέ, ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ; Ἄρα διὰ τοῦτο δὲν ἔχει ποτὲ ἢ χάρις τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ ἔχει πάντοτε ἢ ἀποκατάστασις, τοῦ ν' ἀποδίδῃ εἰς τὸν καταδικασθέντα ἅπαντα τὰ πολιτικά δικαιώματα ;»— Διατὶ οὐχί ; δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ. Ἀκριβῶς κατὰ ταῦτα διαφέρει ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ἢ χάρις ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει λοιπὸν τοῦ κ. Ἡλιοπούλου— ἀναμφισβητήτου ὄντος ὅτι αἱ συνέπειαι αὐταὶ εἰσὶ παρακολουθήματα τῶν ποινῶν, τίνος λόγου ἔνεκα δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα νὰ ἄρῃ, ἐλαττώσῃ, ἢ μεταβάλλῃ ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον καὶ ταύτας ; Ἀποκρίνομαι. Πρῶτον. Ἡ Βασιλικὴ χάρις εἶναι προνόμιον ἐν δεδομένῃ περιπτώσει καταργοῦν ἐν μέρει ἢ ὅλοσχερῶς τὸν νόμον, ἀρνούμενον ἢ περιορίζον τὴν δικαιοσύνην. Ὡς δικαίωμα ἐξαιρετικὸν κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐγγυήσεων κατὰ τῆς καταχρήσεως τοῦ δικαιώματος, ἡ ἀσκήσις αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόλου ῥητῶς διαγραφομένων ὁρίων, στενῶς ἐρμηνευομένου ὡς πρὸς τὰς περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς, καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Ἄντὶ λοιπὸν νὰ ἐπεκτείνωμεν ὀφείλομεν ὅσον ἔνεστι αὐστηρότερον νὰ περιστέλλωμεν διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ νόμου τὴν ἀσκήσιν τοῦ προνομίου. Δεύτερον ἢ χάρις ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν, τὸ αἶσθημα τῆς συμπαθείας, τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου, ὑποκειμένου εἰς πλάνην ἔνεκα ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ἢ ψευδῶν εἰσηγήσεων, καθ' ὧν οὐδεμία ἐκ τοῦ νόμου παρέχεται ἐγγυήσις. Ἡ ἀποκατάστασις ἀνετέθη εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφετών καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀποφαινομένων μετὰ τὴν συλλογὴν βεβαίον πληροφοριῶν, μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν παθόντων ἐκ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τῶν Ἀρχῶν εἰς ἃς ἀνετέθη ἡ μέριμνα τῆς τάξεως, καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς κοινωνίας. Ἄπασαι τοῦ νόμου αἱ ἐγγυήσεις αὐταὶ ματαιοῦνται, ἄνευ λόγου ὅταν

ἡ ἀποκατάστασις δύναται νὰ χορηγηθῇ δι' ἀπλοῦ διατάγματος χάριτος, αἱ δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάξεις τῆς δικονομίας μένουσι νεκρὸν γράμμα τοῦ νόμου, καὶ θεσμὸς ἄχρηστος.

Δὲν ἐμνημόνευσα ἐν τοῖς προηγουμένοις τὰς γενομένας ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει τῷ 1862—1864 συζητήσεις θεμάτων σχετικῶν πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα, διότι δὲν ἐξήνεγκεν ἡ Συνέλευσις ἀπόφασιν, ἢ γνώμην ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν διατάξεων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας. Ἡ συζήτησις ἠγέρθη κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως. Ὁ Σ. Ἰωάννου τῷ 1859 κατεδικάσθη, ἕνεκα δωροδοκίας κατὰ τινα ἐκλογὴν, εἰς φυλάκισιν, καὶ πενταετῆ στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Τῇ 10 Νοεμβρίου 1862 ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, διὰ θεσπίσματος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τῆς ποινῆς (τῆς στερήσεως τῶν δικαιωμάτων) διὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον, καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς Κορινθίας. Κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς (Ποιν. συνεδρ. 28 Ἰαν. 1863 Τόμ. Α' σελ. 170) ἐπροτάθη τὸ ζήτημα, ἂν νομίμως ὁ Σ. Ἰωάννου ἀπεκατέστη εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα διὰ τοῦ θεσπίσματος; ἔλαβον δὲ ἀλληλοδιαδόχως τὸν λόγον οἱ Καλλιγᾶς, Παππαδιαμαντόπουλος, Μωραΐτινης, Δ. Κυριακοῦ, καὶ Κωνσταντόπουλος. Μόνος οὗτος ὑπεστήριξεν ὅτι, ὡς ὁ Βασιλεὺς διὰ Διατάγματος χάριτος, οὕτω καὶ ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ θεσπίσματος ἠδύνατο νὰ χαρίσῃ τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀποκαθιστῶσα τὸν Σ. Ἰωάννου εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα. Οἱ ἄλλοι πάντες διακρίνοντες θεσπίσματος ἀπὸ ψηφίσματος ὑπεστήριξαν ὅτι, ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις ἐνασκούσα τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκαταστάσεως διὰ ψηφίσματος, ὡς δὲν εἶχεν αὐτὸ ὁ Βασιλεὺς διὰ Διατάγματος χάριτος, κατὰ παράβασιν τῶν περὶ ἀπεκαταστάσεως διατάξεων τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἀλλὰ ἡ Προσ. Κυβέρνησις συγκεντροῦσα ἐν ἑαυτῇ καὶ

τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἠδύνατο διὰ θεσπίσματος, ἔχοντος ἰσχὺν νόμου, νὰ καταργήσῃ τὰς συνεπειὰς τῆς ποινῆς ἐν τῇ δεδομένῃ περιπτώσει. Κατόπιν τῶν ἀγορεύσεων τούτων ἐτέθη τὸ ζήτημα—ἂν ὁ Σ. Ἰωάννου εἶχε τὰ προσόντα πληρεξουσίου καὶ ἡ Συνέλευσις ἀπεφάνητο καταφατικῶς. Δὲν ἐλύθη τὸ ἐξ ἀρχῆς τεθὲν ζήτημα ἂν διὰ τοῦ θεσπίσματος τῆς Προσ. Κυβερνήσεως παρεβιάσθησαν αἱ διατάξεις τῆς Ποιν. Δικονομίας· ἀλλ' ἐμμέσως ἢ ἐναντία λύσις προκύπτει ἐκ τῆς συζητήσεως, παραδεχθείσης τῆς Συνελεύσεως ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἀπηλλάγη τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς διὰ πράξεως τῆς νομοθετικῆς, μᾶλλον εἰπεῖν τῆς Κυριαρχοῦ ἐξουσίας.

Τὸ ζήτημα ἐπαρουσιάσθη μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Συνελεύσει ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 39 τοῦ Συντάγματος (Πρακτ. Συνελ. Τόμ. Γ'. σελ. 392) ὁ Δ. Κυριακοῦ εἶχε προτείνει ν' ἀπαλειφθῇ ἡ διάταξις περὶ ἀμνηστείας, ἀντ' αὐτῆς δὲ νὰ προστεθῇ «ἀλλ' ἀποκατάστασις τοῦ καταδικου εἰς τὰ πρότερα αὐτοῦ δικαιώματα μόνον διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ δύναται νὰ γίνῃ.» Μετὰ πολλὰς ἀντιλογίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀμνηστείας ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη τὸ ἄρθρον 39 ὡς ἔχει νῦν ἐν τῷ Συντάγματι. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιψήφισιν εἰς ἀντιπρόσωπος ὑπέμνησε τὴν πρότασιν τοῦ Δ. Κυριακοῦ. Ἡ παρ' αὐτοῦ προταθεῖσα τροπολογία περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμνηστείας εἶχεν ἤδη ἀπορριφθῆ. Τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν χάριτα ἦτον ἀπλῆ ἐπανάληψις καὶ ἀτελής ἔκφρασις τῆς τελευταίας διατάξεως τοῦ ἄρθρου 564 τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἀληθῶς ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως παρετήρησεν εἰς τὸν Κυριακὸν ὅτι «αὐτὰ εἶναι ἀποτελέσματα τῆς χάριτος» ὅπως ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν. Ἀλλ' ἐπιμένοντος τοῦ Κυριακοῦ ὁ Πρόεδρος ἠρώτησε τὴν Συνέλευσιν ἂν πρέπη νὰ γίνῃ συζητήσεις, ἐπὶ δὲ τῇ παρατηρήσει πολλῶν ὅτι «εἶναι περιττὴ ἢ πρότασις» αὕτη ἀπερρίφθη δι' ἀναστάσεως. Μετὰ τὴν ψηφφορίαν εἰς ἀντιπρόσωπος ἐζήτησε νὰ ἐξηγηθῇ ὁ Κυ-

ριακοῦ ἂν ἡ πρότασις του ἀνεφέρετο εἰς τοὺς καταδικασθέντας ἢ τοὺς ἀμνηστευθέντας. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ Σαρίπολος ἀπήντησεν «τά περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν καταδικασθέντων ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Νόμου. Θέλετε τώρα νὰ τροποποιήσωμεν τὸν Νόμον ἐν τῷ Συντάγματι; » Πολλοί.— Ὅχι, ὄχι. « Ἄλλοι »— Εἶναι φόβος μὴ διαγραφῆ ὁ Νόμος « Πρόεδρος » Λοιπὸν τὸ ἄρθρον μένει ὡς ἐπεψηφίσθη. » Ἐκ τῶν πρακτικῶν λοιπὸν τῆς Συνελεύσεως προκύπτει τὸ μὲν ὅτι δὲν ἐγένετο συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ Δ. Κυριακοῦ, τὸ δὲ ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὡς περιττὴ, καὶ κυρίως ὅπως μένωσιν ἰσχύουσαι ἄνευ τροπολογίας αἱ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Τελευτῶ ἐπαναλαμβάνων ὅτι ἀπ' ἧς ἤρξατο τακτικῶς λειτουργοῦσα ἡ Ποινικὴ νομοθεσία, οὐδὲν ἐξεδόθη Διάταγμα Β. χάριτος μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποκαταστάσεως, πολλὰ δὲ ἀποκαταστάσεως Διατάγματα ἐξεδόθησαν τηρηθεῖσιν ἀκριβῶς τῶν διατάξεων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἐπίμετρον. Ἐξέρχεται τῶν ὀρίων τῆς μελέτης μου τὸ συνταγματικὸν ζήτημα περὶ τῆς ἐνασχίσεως τῆς χάριτος ὡς δικαιώματος ὑπουργικοῦ ἢ καθαρῶς βασιλικοῦ. Εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος φαίνεται ἀνεπίδεκτον σπουδαίας ἀμφισβητήσεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Ἡλιόπουλος κατὰ θεωρίαν λύει αὐτὸ ἀντιθέτως, ἐνόμισα ἀναγκαίαν βραχείαν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος δικαίως ἀγανακτεῖ διὰ τὴν παρ' ἡμῖν γενομένην κατάχρησιν τῆς ἀπονομῆς Βασ. χάριτος «καταριπτομένης καὶ ποδοκυλιωμένης εἰς τὸν βόρβορον τῶν φατριαστικῶν παθῶν καὶ τῆς ἐκλογικῆς παλαιάστρας.» Ἄλλὰ δὲν μοι φαίνεται ἀκριβῆς ἡ δόξα ὅτι ἡ κυριώτερα αἰτία τοῦ κακοῦ τούτου, τοῦ τοσοῦτον θλιβερὰ παράγοντος ἀποτελέσματα, εἶναι ἢ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν χειρῶν, εἰς ἃς φύσει καὶ νόμῳ ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, εἰς τὰς ὑπουργικὰς χεῖρας μεταβίβασις καὶ σιω-

πρὸς ἐκχώρησις αὐτοῦ· ὅπερ εἶναι συνέπεια τῆς ἐν τῇ ἐνασχῆσει τοῦ δικαιώματος τῆς χάριτος ἐφαρμογῆς τοῦ ὀλεθρίου δόγματος «ὅτι ὁ Βασιλεὺς βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ» καὶ ὅτι «αἱ καταχρήσεις δύνανται νὰ περισταλωσιν ἂν τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀποδοθῆ εἰς ὄν κατὰ νόμον ἀνήκει.» Εἰς ὑποστήριξιν τούτων ἐπικαλεῖται τὴν γνώμην ἰδίως τοῦ Lueder.

Ὅτι παρ' ἡμῖν συχνάκις ἐγένετο ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν λίαν σκανδαλώδης κατάχρησις τῆς βασιλικῆς χάριτος ἕνεκα φατριαστικῶν, ἢ ἀτομικῶν ὑπουργικῶν συμφερόντων εἶναι πασίγνωστον καὶ ἀναντίρρητον. Ἄλλ' ἡ κατάχρησις δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατάκρισιν τοῦ θεσμοῦ. Ἐξεταστέον δὲ ἂν ἡ κατάκρισις κατὰ θεωρίαν ἦναι βᾶσιμος, ἂν ἡ προτεινομένη θεραπεία ἦναι νόμιμος, καὶ ἂν δι' αὐτῆς προλαμβάνηται ἡ κατάχρησις. Ἡ γνώμη τοῦ Lueder στηρίζεται εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι «ὁ λόγος τῆς χάριτος εἶναι ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας ἐν τῷ κράτει, τ. ε. παντοῦ ἐνθα κατισχύει ἡ ἰδέα αὕτη, ἐννοεῖται καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς χάριτος, ὡς τινος καθ' ἑαυτὸ ἀναγκαίως ὄντος, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας συμπίπτει μετὰ τῆς ἰδέας τοῦ Κράτους, ἐπέρχεται καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς χάριτος διὰ τῆς ὑπαρξέως τοῦ Κράτους» κ. τ. λ. (Lueder σελ. 72—83). Ἡ ἐξέλεξις τῆς θεωρίας τοῦ Lueder, ἀνηκούσης εἰς τὴν Ἑγελιανὴν Σχολὴν, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀρχῶν τοῦ θετικοῦ, καὶ δὴ τοῦ ἡμετέρου συνταγματικοῦ δικαίου. Κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα ἡ κυριαρχία ὑπάρχει ἐν τῷ ἔθνει, καὶ ἡ Βασιλεία εἶναι μία τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας, δι' ὧν ἐνεργεῖται ἡ κυριαρχία τοῦ ἔθνους. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνέγραψεν ἡ Συνέλευσις ἐν ἄρθρ. 21 τοῦ Συντάγματος ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἰωσ. Μομφεράτου. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 30 οὐδεμία πρᾶξις τοῦ Βασιλέως ἰσχύει, οὐδ' ἐκτελεῖται, ἂν δὲν ἦναι προσηγορευομένη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, ὅστις διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του καθίσταται ὑπεύθυ-

νος.» Διὰ τούτου ἀναιρεῖται ἡ ἔννοια τῆς Βασιλικῆς κυριαρχίας, ἡ δὲ χάρις κατατάσσεται μετὰ τῶν λοιπῶν κυβερνητικῶν πράξεων, αἵτινες ἐνεργοῦνται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ διαταγῆς Αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ἰσχύει διάταγμα χάριτος, καὶ ὁ Ὑπουργὸς εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν χάριν, πῶς δύναται νὰ θεωρηταί ἡ χάρις φύσει καὶ νόμῳ προσήκουσα τῷ Βασιλεῖ; Ἡ εὐθύνη τοῦ Ὑπουργοῦ, λέγει ὁ κ. Ἡλιοπούλου, δέον νὰ ἦ τυπικὴ καὶ κατὰ πλάσμα, μὴ ἰσχύουσα νὰ μεταβάλῃ τὸν χαρακτῆρα πράξεων καθαρῶς καὶ ἀναγερτήτως! βασιλικῶν, μεταβάλλουσα αὐτὰς εἰς ὑπουργικὰς». Ἡ τυπικὴ καὶ κατὰ πλάσμα εἶναι μὴ ὄντως ὑπάρχουσα εὐθύνη: ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀρχὴ ὑπεύθυνος ἐπὶ τῇ καταχρηστικῶς ἀπονεμομένῃ χάριτι. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Ἡλιοπούλου, ὁ ὑπουργὸς ὀφείλει ἀνεξετάστως νὰ προσυπογράψῃ πᾶν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διατάσσονον διάταγμα χάριτος, ἀποδίδεται τῷ Βασιλεῖ ἀπεριόριστον τὸ δικαίωμα τῆς ἐν πάσῃ δεδομένη περιπτώσει καταργήσεως τοῦ ποιν. νόμου, τοῦτ' ἔστι τὸ παρὰ τῶν Στουάρτων ἀξιούμενον ποτὲ dispensing power. Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη ἐπὶ νεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ θρόνου τῶν Στουάρτων: μὴ λησμονῶμεν ὅτι, χωρὶς ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, πᾶς Βασιλεὺς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον τοῦ Ὑπουργοῦ περιστοιχοῦμενος ὑπὸ καρδοσκόπων, ἢ καὶ εἰλικρινῶν φίλων, γνωσκόντων νὰ ἐπιβάλλωσι τὰς ἀδυναμίας τοῦ νοῦς ἢ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ὄρθως ὁ κ. Ἡλιοπούλου ἀνευρίσκει τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ὑπέροχον θέσιν τοῦ Βασιλέως, ἀνωτέρου τῶν φατριαστικῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων τῶν Ὑπουργῶν. Ἀλλὰ μήπως ὁ Βασιλεὺς, καὶ κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύει νόμους, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνήσεως τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ εἰς πᾶν διάταγμα χάριτος, ἀπάδον πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὸ συμφέρον τῆς πο-

τοῦτος ἡ
οὐχὶ καὶ
συμφερον
ἔργου.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

ἀλλοίαν
παραπομπή
ἐπὶ τῆς
ἡ γὰρ

λιτείας ; Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐγγύησις κατὰ τῆς κατα-
 χρήσεως, ὅταν ὁ Βασιλεὺς θέλῃ γὰ ἑνασκή τὴν συνταγ-
 ματικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν μετὰ ζήλου, καὶ στοργῆς πρὸς
 τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ κ. Ἡλιόπουλος θέλει τὸν
 Βασιλέα ἀπόλυτον καὶ ἀνεύθυνον ἀπονεμητὴν χαρίτων,
 ἐξ ἄλλου μέρους ὑποβάλλει τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν
 περιορισμὸν τῆς μελέτης καὶ προεξεργασίας τῶν τῆς χά-
 ριτος ὑποθέσεων εἰς τὸν Ἄρ. Πάγον, μετὰ τὴν γνωμο-
 δότησιν τοῦ ὁποῖου ἀποφαίνεται ὁ Βασιλεὺς· ὥστε ὁ
 Βασιλεὺς δὲν δύναται ν' ἀπονήμῃ χάριν ἄνευ ἢ ἐναντίον
 τῆς γνώμης τοῦ Ἄρ. Πάγου. Δὲν ἐννοῶ διατὶ ζητεῖται
 ἡ γνώμη τοῦ Ἄρ. Πάγου καὶ οὐχὶ τοῦ Ἐφετείου, καὶ
 οὐχὶ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Κακουρ-
 γιοδικείου ; Ὁ Ἄρ. Πάγος εἶναι τὸ δικαστήριον τοῦ
 νόμου, μὴ λαμβάνον γνώμην τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως.
 Διατὶ εἶναι προτιμητέος τοῦ Ἐφετείου διατὶ τὸ Ἐφε-
 τεῖον, καὶ οὐχὶ τὸ δικαστήριον τῶν Συγέδρων, ἐνώπιον
 τοῦ ὁποῖου ἀνεπτύχθη ἡ ὑπόθεσις ; Ἄλλ' ἐὰν ἡ χάρις ὑπα-
 γορευῆται ἐξ ἀνωτέρου συμφέροντος τῆς πολιτείας, ἐὰν
 δικαιολογῆται ἐκ τῆς διορθώσεως τοῦ καταδίκου, πρέ-
 πει ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουρ-
 γοῦ, ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὴν κρίσιν ταύτης, ἢ ἐκείνης τῆς
 δικαστικῆς Ἀρχῆς ; Τόγε νῦν ἔχον δίδεται ἀμέσως μετὰ
 τὴν συζήτησιν ἐκάστης ὑποθέσεως ἡ γνώμη τοῦ Προέ-
 δρου καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Κακουργιοδικείου, ζητεῖ-
 ται ἡ γνώμη συμβουλίου συγκειμένου ἐκ τοῦ παρὰ τῷ
 Ἄρ. Πάγῳ Εἰσαγγελέως, τῶν παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις
 Ἐφέταις καὶ Πλημμελειοδίκαις, τοῦ Γεν. Γραμματέως
 καὶ Τμηματάρχου τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργείου,
 καὶ μετὰ ἠτιολογημένης ἐκθέσεως στηριζομένης ἐπὶ ὄλων
 τούτων τῶν ἐγγράφων ὑποβάλλεται τῷ Βασιλεῖ πρὸς ὑ-
 πογραφὴν τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα. Ἄς ἀρχεσθῶμεν
 ἀπαιτοῦντες τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ἐγγυήσεων τούτων,
 καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν ἴδρυσιν φυλακῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000005313

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

A12018

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πωλείται παρά τῷ Κ. Τρ. Μαντιφύνη
ἀντί δραχ. 1 1/2